

**TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ**

Rahvusvaheline majandus ja ärikorraldus
Äriõigus

Katrin Türk

**ABIELUVARALISTE SUHETE REGULEERIMISE
VÕIMALUSED JA EELISTUSED**

Lõputöö

Juhendaja: Uno Feldschmidt

Tallinn 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ABIKAASADE VARALISED SUHTED EESTIS	5
1.1 Ajalooline käsitlus	5
1.2. Abikaasade varalised suhted tänapäeva Eestis	7
1.2.1. Ühisvara mõiste ja olemus	7
1.2.2. Varalahususe režiim	10
1.2.3. Vara juurdekasvu tasaarvestuse režiim	11
1.3. Ühisvara jagamise üldpõhimõtted	11
2. ÜHISVARA KUJUNEMINE JA JAGAMINE SAKSAMAAL	14
2.1. Abikaasade varasuhetele kohaldatavad seadused ja abieluvararežiimid	14
2.3. Vara jagamise korraldamine ja lahutuse tagajärjed	16
3. UURIMUSE TULEMUSTE ANALÜÜS, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD	19
3.1. Eesti rahvastiku demograafiline ülevaade	19
3.2. Uurimuse meetodika ja valimi kirjeldus	22
3.3. Uurimuse tulemuste analüüs	26
3.4. Uurimuse järeldused ja ettepanekud	41
KOKKUVÕTE	46
KASUTATUD KIRJANDUS	49
LISAD	51
1. Abieluvarasuhete reguleerimise eelistuste uurimus	51
SUMMARY	59

SISSEJUHATUS

Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 27 sätestab riigile kohustuse kaitsta perekonda kui ühiskonna alust. Põhiseaduse § 27 esimene lause ütleb, et perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. See lause sisaldab riigile kohustuse reguleerida seadusandlikus korras õigesti ja õiglaselt perekonna ja sellega koos ka abielu õiguslikud tagajärjed, kaitstes nii perekonnaliikmete individuaalseid kui ka perekonna kui üksuse ühishüvesid.

1. juulil 2010 kehtima hakanud perekonnaseaduse (PKS) muudatusega anti abielluvatele paaridele võimalus ja ka kohustus valida abieluvarasuhteid reguleerima hakkav vararežiim abiellumisavalduse esitamise hetkel. Varasemalt kehtinud varaühisuse režiimile lisaks tekkis võimalus valida varalahususe või vara juurdekasvu tasaarvelduse režiimide vahel. Uue perekonnaseadusega sooviti luua kaasaegne ja piisava regulatiivsusega normistik, sest eelnevalt kehtinud perekonnaseadus jõustus 1. jaanuaril 1995. ja see tugines suures osas 1969. aasta Eesti NSV abielu- ja perekonnakoodeksile.

Kui kooselu sujub, ei mõtle abikaasad sellele, kelle raha eest ja kelle nimel asi omandatakse. Probleemid tekivad siis, kui kooselu mõraneb ja abielu puruneb ning kokkulepet vara jagamise osas ei saavutata.

Autori hinnangul ei ole 01.07.2010 aasta perekonnaseaduse muudatusega loodud vararežiimid, nende sisuline olemus ning võimalused piisavalt hästi inimeste teadvusesse jõudnud. Abielluvad paarid küsivad küll varasuhte režiimi valimisel nõu pereliikmetelt või ametnikelt, kes võtavad vastu abiellumisavaldusi ja meeeldi uurivad ka ise seadusandlust, kuid riiklikul tasandil on teavitustöö piirdunud vahetult enne ja pärast uue seaduse jõustumist toimunud kampaniaga ja üldine teadlikkuse tase on madal.

Autor soovib leida vastuse väitele, et vaatamata uue seaduse küllalt pikale kehtivusajale ei ole isikute teadmised piisavalt head ning otsuseid tehakse pigem emotsionaalsetel põhjustel või ajaga

juurdunud kommete kohaselt. Kuna Eestis pea iga teine abielu lahutatakse, siis on ka kohtute töömahu mõistes oluline kasvatada abiellujate teadlikkust selleks, et ennetada teadmatusest tekkida võivaid vaidlusi.

Lõputöö eesmärgiks on tutvustada Eestis kehtivaid abieluvarasuhete reguleerimise võimalusi ja välja selgitada nii abielus kui ka mitte abielus olevate isikute teadlikkus abieluvarasuhete reguleerimise võimaluste osas. Autor soovib uurimuses välja selgitada põhjused, miks on inimesed ühe või teise režiimi kasuks otsustanud, või milline oleks küsitluse vastaja valik tulevikus ning millest see eelistus sõltub. Saadud tulemusi arvesse võttes soovib autor välja tuua võimalusi, mis muudaksid tänast teadlikkust paremaks.

Autor on leidnud erinevaid uuringuid ja töid, mis käsitlevad uusi abieluvararežiime, selgitavad, avavad nende olemust ja uurivad kohtulahendeid. Küll aga ei ole uurimuse autor leidnud põhjalikku avalikku käsitlemist leidnud uurimust, mis abieluvarasuhete valiku taga olevaid otsustusprotsesse, abiellujate eelistusi või teadlikkust analüüsiks. Sellele viidates võib väita, et antud töö teema on aktuaalne ning unikaalne.

Käesoleva töö, esimeses osas uurib autor ülevaatlilikult abieluvarasuhete ajaloolist käsitlust Eesti aladel ning annab lühidalt ülevaate nende kujunemisest aja jooksul Balti Eraseaduses kui ka Talurahvaseadustes. Samuti kirjeldab autor hetkel Eestis kehtivaid õiguslikke võimalusi abikaasadel oma varalisi suhteid reguleerida, tutvustades põhjalikumalt abieluvararežiime.

Kuna Eesti seadusandjad on PKS-i loomisel aluseks võtnud muuhulgas ka Saksamaal kehtiva seadusandluse ning õiguspraktika üldisemalt, siis kirjeldab autor töö teises peatükis Saksamaal kehtivaid abieluvarasuheteid reguleerivaid sätteid ning nende rakendamist.

Lõputöös kasutatav uurimus on läbi viidud veebipõhise anonüümse ankeetküsitluse formaadis ning seda on levitatud populaarsemates sotsiaalmeedia kanalites, pereeluga seotud interneti foorumis ning autori tuttavate ja pereliikmete seas e-posti teel – seda kõike selleks, et saada sihtrühmaks võimalikult lai ning mitmekesine üle-eestiline valim. Küsitlus oli koostatud selliselt, et vastata said nii enne kui pärast 1.07.2010 abiellunud paarid ja ka mitte abielus olevad isikud – kõigile kolmele rühmale oli koostatud erinevad küsimused, vastavalt nende valikule. Ankeetküsitlusele vastas 265 isikut ning nende vastuste ja kommentaaride põhjal analüüsib autor oma töö kolmandas, praktilises, peatükis saadud tulemusi ning toob välja järeldused ja kokkuvõtted.

1. ABIKAASADE VARALISED SUHTED EESTIS

Inimeste kogu sotsiaalne elu toimub nende omavahelistes majanduslikes-, poliitilistes-, kultuuri-, töö-, perekonna ja teistes suhetes. Mida arenenum on ühiskond, seda keerulisemad on ühiskondlikud suhted ja nende süsteem. Riigi tekkimise protsessis tekib vajadus riigi jaoks kõige olulisemad ühiskondlikud suhted reguleerida õigusega, st. anda neile riigile soovitud vorm ja asuda neid kaitsma riigi käsutuses olevate sunnivahenditega. Nii tekivad õigussuhted, mis on ühiskondlike suhete üks eriliike¹.

1.1 Ajalooline käsitlus

Kuigi võib tunduda, et ühisvara kasutusele võtmine Eestis saabus koos nõukogude võimuga, siis on tegemist eksliku arvamusega. Järgnevas alalõikudes soovib autor põgusalt tutvustada abikaasade ühisvara kujunemist nii Balti eraseaduses kui ka talurahvaseadustes, mis näitavad selgelt, et abikaasade varalisi suhteid on reguleeritud juba mitusada aastat.

Juba 1976. aastal väitis Prantsuse ajaloolane E. Le Roy Ladurie, et keskajal eelistasid linnakodanikud ja talupojad abikaasade omavahelistes varalistes suhetes ühisvara printsiipi².

Tänapäevase diskussiooni väidetes kumab läbi arusaam, nagu toonuks abikaasade ühisvara Eestisse alles nõukogude võim. Baltimaades kehtinud õigus tundis seda instituuti aga varemgi. Ilmneb, et abikaasade ühisvara põhimõtet tundis nii Eesti- kui ka Liivimaa 19. sajandi talurahvaseadus, samuti 1864. aastal välja antud Balti Eraseadus (BES)³.

¹ Kiris. A; Kukrus. A; Nuuma, P. Oidermaa, E. Õiguse alused, Tallinn 2003, lk 84

² Anepaio, T. „Varaühisus - kas nõukogulik igand?“ Juridica III/2002 lk193

³ Anepaio, T. „Varaühisus- kas nõukogulik igand?“ Juridica III/2002 lk194 BES-le viitamisel on artikli autor kasutanud esimesi ametlike vene-ja saksakeelseid väljaandeid. Artiklis viide 8

Varaühisus kehtis BES-i järgi Liivimaa linnaõiguses, Narva linnaõiguses ja Liivimaa mitteaadlikest maavaimulike suhtes. BES-i projektis oli abikaasade varaühisus algselt ette nähtud ka Eestimaa linnaõiguses. Tõsi see pidi tekkima mitte abiellumise hetkest, vaid alles esimese lapse sündimisel. Ühisvara hulka pidi kuuluma ka abielunaisele kuuluv kinnisvara, mis paiknes väljaspool tollaste linnakohtute, s.t linnaõiguse kehtivuspiirkonda. Puhtakujuline varaühisuse süsteem kehtis BES §-de 67–78 ja § 109 kohaselt Narva linna territooriumil ning selle patrimonaalringkonnas, samuti mitteaadlikest Liivimaa maavaimulike suhtes. Mõlemal juhul oli lähtekohaks Rootsi õigus, esimesel juhul 22. juulist 1585 Narvale laienenud Rootsi linnaseadus, teisel juhul 1. novembril 1675 väljaantud pastoriprivileeg. Abikaasade vara nii enne abielu kui ka abielu vältel kummagi poolt soetatu, moodustas ühise tombu ning mõlemad abikaasad olid ühiselt vara omanikud. Vastavalt BES §-le 69 oli mõlemal abikaasal õigus poolele vara mõttelisele osale, kuid ühisvara valitsemine oli tänu abielulisele eestkostele täielikult mehe pädevuses. Ühisvara vastutas abielu kestel tehtud võlgade eest solidaarselt⁴.

Talupoegade suhtes kehtiva õiguse esmaseks allikaks olid talurahvaseadused, mis sisaldasid ka talupoegade eraõiguse norme – Liivimaa talurahva seaduse II jao teise raamatu (LTS) §-d 938–1028.⁵ Eestimaa talurahva seaduse (ETS) neljanda raamatu §-d 1045–1190⁶ ja Saaremaa talurahva seadus (STS). Talurahvaseadustest rääkides tuleks täpsuse mõttes teha vahet Eesti- ja Liivimaa talurahvaseadustel. Eestimaa kubermangus allusid talurahva eraõigusele peale talurahva kõik maal vallakogukonna territooriumil elavad maksualused isikud ja käsitöölised. Liivimaa ja Kuramaa talurahvaseaduste eraõigusnormidele pidid alluma ainult talupojaseisuses isikud.

Abikaasade varalisi suhteid sätestavad BES-i Eesti- ja Liivimaa maaõiguste ning Eesti- ja Liivimaa talurahva seaduste normid lähtuvad eri printsiipidest. Maaõigustes oli abikaasade varaõiguse aluseks varaühendus, kuid talurahvaseaduste normid lähtusid abikaasade vahelise varaühisuse printsiibist. LTS § 945 sätestas, et varandus, mis Liivimaa talurahva seisusest abikaasadel olemas, on nende mõlemate ühine vara, nii kaua, kui nad abielus üheskoos elavad, olgu siis, et nad enne abielusse astumist kohtus mõne muu tingimuse maha on teinud, mis selle vasta käib. LTS § 946 kohaselt Liivimaa talurahva seisusest abikaasadel on, kui nemad enne abielusse astumist vastalist tingimist maha ei ole teinud, ühine omanduse õigus varanduses, mis nende päralt on. /.../. Eestimaa talurahvaseaduses on vastavad normid §-des 1057 ja 1061. EST § 1057 järgi Eesti kubermangu

⁴ Anepaio, T. Varaühisus - kas nõukogulik igand? Tallinn 2002, lk 194. [WWW] - Juridica III/2002.

⁵ Liivi kubermangu talurahva seadus. 1860 aasta Talurahva seadus.

⁶ Päts, K. Revel, Eestimaa Talurahva Seadus. Eraväljaanne 1901.

talupojaseisusest abikaasade varandus on nende mõlemate ühine vara, kui nad abielus koos elavad ja kui nad enne abielusse astumist kohtus selle vastu käivat lepingut maha pole teinud.⁷

1.2. Abikaasade varalised suhted tänapäeva Eestis

Enne 2010 aasta muudatusi perekonnaseaduses ei olnud abikaasadel võimalik valida varasuhete liiki ja nende abielu ajal soetatud vara muutus automaatselt ühisvaraks. Praegu aga on abielluvatel paaridel võimalus valida kolme erineva võimaluse vahel. Kirjeldan alljärgnevalt täpsemalt hetkel kehtivaid abikaasade varasuhete liike Eestis.

1.2.1. Ühisvara mõiste ja olemus

Alates 2010. aastast kehtiva perekonnaseaduse regulatsioon võimaldab abielusuhetes kohaldada kolme liiki varasuhteid:

- varaühisus,
- vara juurdekasvu tasaarvestus ning
- varalahusus.

Vaikimisi kehtib varaühisuse vararežiim ning kuigi abikaasad võivad nii abiellumisel kui ka abielu ajal valida neile sobivaima varasuhte, on ülekaalukalt levinuimaks varasuhteks varaühisus.⁸

Varaühisuse režiimi ülevõimu toetab ka asjaolu, et seda vararežiimi kohaldatakse muuhulgas abielude puhul, mis on sõlmitud enne uue perekonnaseaduse kehtima hakkamist (ja abikaasadel puudub abieluvaraleping).⁹ Seadusjärgse ehk varaühisuse varasuhte näol on tegemist olulisima vararežiimiga, mille tähtsus ja levik ületab nii Eesti kui ka välisriikide praktikas kaugelt kõigi alternatiivsete ja abieluvaralepingu alusel loodavate abieluvarasuhete tähtsuse.¹⁰ Tegemist on niivõrd juurdunud režiimiga, et ka uued loodud varasuhete reguleerimise võimalused ei ole seda eelistust muutnud.

⁷ Anepaio, T. Varaühisus – kas nõukogulik igand? Tallinn, 2002, lk 198. [WWW] – Juridica III/2002.

⁸ Laus, K. Ära unusta: varaühisuse puhul tuleb eristada ühisvara ja lahusvara. Tallinn 2015. [WWW] – <http://triniti.ee/ara-unusta-lahusvara-varauhisuse-korral>

⁹ *Ibid* viide 8.

¹⁰ Hindpere, E. Perekonnaõigus ja varasuhted. Tallinn 2015, lk 24.

Varaühisuse puhul lähevad abikaasade ühisomandisse varaühisuse kestel omandatud ning abikaasade muud varalised õigused¹¹. Selle tulemusel tekib ühine omand ehk ühisvara (PKS § 25), välja arvatud seaduses toodud erandid. Näiteks ei loeta ühisvara hulka abielu kestel varalise kohustuse võtmist vaid ühe abikaasa isiklikes huvides.

Seda on täpsemalt selgitatud ka tsiviilasjas nr 2-11-60945¹², kus kohus selgitas välja, et üks abikaasadest oli võtnud laenu vaid isiklike huvide rahuldamiseks, tarvitas laenusumma üksi, võttes välja sularaha. Kohus leidis, et kostja ei esitanud tõendeid laenukohustuse perekonna huvides võtmise kohta ning seetõttu asus kohus PKS § 18 lg 1 ja § 19 alusel seisukohale, et laenukohustuse lugemine ühisvara hulka on põhjendamatu ja koormaks teise abikaasa huvisid ebamõistlikult.

Varaühisuse režiim tähendab seda, et abielu jooksul omandatud vara loetakse ühisvaraks, välja arvatud abikaasa poolt päritud ja kingiks saadud vara ja see kuulub võrdsetes mõttelistes osades mõlemale abikaasale ning kui vara hulka kuuluva kinnisasja või osaga on vaja tehinguid teha, siis on tehingu tegemiseks vajalik mõlema abikaasa nõusolek. Varaühisuse režiimi järgi muutub abikaasade ühisvaraks kogu abielu kestel omandatud vara nagu näiteks kinnisasjad (korter, maad ja majad jne), vallasvara (mööbel, kodutehnika), varalised õigused (aktsiad ja osad), v.a. abikaasale kingitud ja pärandatud asjad, mis jäävad selle abikaasa lahusvaraks¹³.

Lisaks ütleb kohtupraktika, et raha ükskõik kumma abikaasa pangakontole laekumisega muutub see PKS § 14 lg 1 järgi poolte ühisvaraks¹⁴. Samuti võib siinkohal välja tuua ka Riigikohtu lahendi RKTKo 17.02.2004, 3-2-1-14-04, mis ütleb, et abielu kestel omandatud aktsiad on abikaasade ühisvara, seega kuuluvad abikaasadele ÄS § 286 lg 1 mõttes ühiselt, sõltumata aktsiaraamatu kandest¹⁵.

Perekonnaseadus ei võimalda käsitada füüsilisest isikust ettevõtja abielu ajal omandatud vara eraldi abikaasade ühisvarast, kui abikaasad ei ole sõlminud abieluvaralepingut¹⁶.

Lähtudes reformiseadustest (maa ostueesõigusega erastamise ja eluruumide erastamise seadus) on Riigikohtu seisukoht siiski mõnevõrra teistsugune. Maa ostueesõiguse erastamise korral

¹¹ Laus, K. Ära unusta: varaühisuse puhul tuleb eristada ühisvara ja lahusvara. Tallinn 2015. [WWW] – <http://triniti.ee/ara-unusta-lahusvara-varauhisuse-korral>

¹² Piho, K. Ühisvara jagamine. Riigikohus. Tallinn 2010 [WWW] – www.riigikohus.ee/vfs/1465/Uhisvara_jagamine_K.Piho.pdf

¹³ Kask, K. Abikaasade varasuhted [WWW] – <http://www.biin.ee/abikaasade-varasuhted>

¹⁴ RKTKo 07.06.2006, 3-2-1-46-06.

¹⁵ RKTKo 17.02.2004, 3-2-1-14-04.

¹⁶ RKTKo 01.11.2006, 3-2-1-98-06.

abielusuhete ajal tekib erastatud maa osas abikaasade ühisomand ka siis, kui hooned, mille juurde maa erastati, kuulusid ühe abikaasa lahusvara hulka¹⁷.

Lisaks erinevatele õigustele võivad ühisvara määratlemisel probleeme tekitada ka abielu kestel võetud kohustused. Nimelt näeb seadus ette, et tehingust, mille abikaasa teeb ühise majapidamise korraldamise või laste huvides või perekonna muude tavapärase vajaduste katmiseks, tekib abikaasade solidaarkohustus, kui tehingu ulatus ei ületa abikaasade elutingimuste kohast mõistlikku määra¹⁸. See tähendab, et perekonna huvides võetud eluasemelaen on mõlema abikaasa ühine kohustus olenemata kumb abikaasast on laenuvõtjaks ja laenu tasumise kohustus panga eest tekib samuti mõlemale¹⁹.

Lähtudes eluruumide erastamise seaduse²⁰ §-st 21 lg 1 leidis Riigikohus, et kui vallasasjaks oleva korteri baasil tekib korteriomand, siis korteriomand kuulub isikule, kes oli korteri kui vallasasja omanik. Seega kui üks abikaasa oli korteri kui vallasasja omanik, saab ta ka korteriomandi omanikuks, sõltumata sellest, et korteriomandiks (kinnisasi) muutus korter abielu ajal²¹.

Lahutuse korral jagatakse ühisvara abikaasade vahel võrdsetes osades, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Kuna kohus saab valida üksnes nende kaasomandi lõpetamise viiside vahel, mida on nõutud hagi või vastuhagi, siis tasub hagi esitamisel olla ettevaatlik ja enne tegutsemist pidada nõu advokaadiga²². Kuna kohus saab jagada vaid seda vara, mille jagamist taotletakse ja kui mõned esemed jäävad vara jagamisest välja, siis jääb nende suhtes edasi kehtima varaühisuse printsiip²³.

Alates kehtiva perekonnaseaduse jõustumisest peavad pooled oma ühisvara jagama kehtiva seaduse alusel kuna kehtiva seaduse kohaselt tuleb jagada nii enne kui ka pärast selle seaduse jõustumist ehk 1. juulit 2010 omandatud vara ja eeltoodud seisukohta ei muuda asjaolu, et poolte abielu oli lahutatud enne kehtiva seaduse jõustumist²⁴.

¹⁷ RKTko 17.02.2004, 3-2-1-14-04 ja 03.10.2007, 3-2-1-77-07.

¹⁸ Kask. K. Abikaasade varasuhted [WWW] – <http://www.biin.ee/abikaasade-varasuhted>

¹⁹ *Ibid* viide 18.

²⁰ Riigiteataja. Eluruumide erastamise seadus. Tallinn 1993. [WWW] - RT I 1993, 23, 41.1.

²¹ RKTko 21.03.2005, 3-2-1-16-05.

²² *Ibid* viide 18.

²³ Hindpere. E. Perekonnaõigus ja varasuhted; vara omandamisest jagamiseni. Tallinn 2015.

²⁴ *Ibid* viide 18.

1.2.2. Varalahususe režiim

Varalahususe režiimi valimise korral käsitletakse abikaasasid varasuhetes kui mitte abielus olevaid isikuid. See tähendab, et kõik abielu jooksul omandatu ei muutu automaatselt ühisvaraks, vaid jääb ainult selle abikaasa omaks, kelle nimel asi on. See on võimalus, mis tuleb valida abiellumisavalduse esitamise hetkel kolme režiimi seast. Samuti on võimalik selline varasuhe kui abikaasad sõlmivad omavahel täiendava abieluvaralepingu.

Kuna varaühisuse korral muutuvad ka ühe abikaasa pangakontole laekunud raha ja omandatud aktsiad ning osad automaatselt ühisvaraks, siis varalahususe režiim võimaldab seda vältida ning isikliku pangaarvetel olev raha ning väärtpaberid on selle konto omanikuks oleva abikaasa lahusvara. Kui varaühisuse puhul on abikaasade ühisvaraga seotud kinnisasjade ning osa võõrandamise tehinguks vaja teise abikaasa nõusolekut, siis varalahususe korral ei ole teise abikaasa nõusolekut vaja ning omanikust abikaasa võib neid tehinguid üksi oma parimal äranägemisel teha²⁵.

Tähelepanu tuleb juhtida aga sellele, et varalahusus ei ole siiski absoluutne. Praegune perekonnaseadus sätestab, et abikaasadel on kohustus pere eest hoolt kanda ning tuleb hoiduda tegevustest, mis võivad perekonna heaolu rikkuda. Selliseks heaolu rikkumiseks saab pidada perekonna ühise eluaseme müümist, mida ei saa teha ilma teise abikaasa nõusolekuta²⁶.

Varalahususe eeliseks võib pidada täielikku varalist sõltumatust teisest abikaasast. Teine pool on abielu kestel siiski teatud määral kaitstud, sest nagu eelpool sai välja toodud on abikaasadel kohustus hoolitseda pere eest ja ühist eluaset ilma teise abikaasa nõusolekuta müüa ei tohi. Varalahususe positiivseks küljeks peetakse ka takistusteta õiguskäivet, mis tähendab, et abikaasal üldiselt ei ole vaja tehingute sõlmimiseks teise poole nõusolekut. Selline variant võiks olla enim kasutusel abielluvate äriettevõtete omanike seas. Samas aga võib sellist varalist sõltumatust pidada ka varalahususe suurimaks puuduseks. Eriti tavaliseks näiteks on olukord kui üks abikaasadest on lastega kodus ning tal puudub regulaarne sissetulek, mistõttu puudub ka turvatunne ja majanduslik kindlus lahutuse korral.

²⁵ Kask, K. Abikaasade varasuhted [WWW] – <http://www.biin.ee/abikaasade-varasuhted>

²⁶ Varasuhete valik enne abielu aitab tulevikus vältida vaidlusi ja tülisid. Tallinn 2013. [WWW] - <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/varasuhte-valik-enne-abielu-aitab-tulevikus-valtida-vaidlusi-ja-tuli?id=66440266>

1.2.3. Vara juurdekasvu tasaarvestuse režiim

Vara juurdekasvu tasaarvestuse režiim on Eestis kõige vähem levinud abieluvararežiimidest ja selle kohta meil hetkel kohtupraktika peaaegu et puudub ning puudub ka teadlikkus selle olemusest.

Vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhte annab abikaasadele suurema varalise iseseisvuse, säilitades majanduslikult nõrgemale abikaasale siiski tagatise saada selle varasuhte lõppemisel osa teise abikaasa teenitud tulust²⁷. Oluline on siinkohal märkida, et abiellumisel tuleb koostada varade nimekiri, mis võimaldab lahutuse korral kergemini soetisvara osa määrata.

Selle varasuhte kestel omandatud asjadele ühist omandit ei teki. Mõlemad abikaasad on enda poolt omandatava vara ainuomanikud – võivad enda varaga üksi tehinguid teha ja samuti vastutab kumbki abikaasa ise enda poolt võetud kohustuste (nt laenude) eest. Ühiselt vastutavad abikaasad vaid nende kohustuste eest, mille üks abikaasadest on võtnud ühise majapidamise korraldamiseks, laste huvides või perekonna muude tavapärase vajaduste katmiseks²⁸. Peamiselt on siin mõeldud pere ühist eluaset, mida ei või ilma abikaasa nõusolekuta müüa.

Vara juurdekasvu tasaarvestus on autori hinnangul ebaõiglaselt piisava tähelepanuta jäänud. Nagu algselt ka välja on toodud, siis on tegemist kõige vähem kasutatava režiimiga, ometi on see autori arvates üks loogilisemaid viise oma varasuhteid abielus olles reguleerida, andes piisavalt vabadust, samas kindlustada ka nt kodus last kasvatava abikaasa seljatagune, viisil, mis ka töötavat abikaasat üleliigselt ebavõrdsesse olukorda ei pane.

Peatükis 2 tutvustab autor põhjalikumalt ka Saksamaal kehtivaid varasuhete reguleerimise võimalusi, kus üheks põhiliseks variandiks ongi vara juurdekasvu tasaarvestus. Autor arvab, et viisil, kuidas antud vararežiimi meil rakendatakse ei ole piisavalt põhjalik, et abielluvad paarid selle varasuhte olemusest aru saaksid ja rohkem kasutusse võtaksid.

1.3. Ühisvara jagamise üldpõhimõtted

Abikaasade ühisvara jagamine on võimalik ainult pärast ühisvararežiimi lõppemist, kui:

²⁷ Varasuhetud. Notarite koda. [WWW] – <https://www.notar.ee/21668>

²⁸ *Ibid* viide 26.

- üks abikaasa sureb
- abielu lahutatakse
- abikaasad kehtestavad muu abieluvararežiimi

Kui varaühisus lõpeb abikaasa surma tõttu, tuleb algselt algatada pärimismenetlus. Pool ühisvarast kuulub üle-elanud abikaasale, teine pool läheb aga jagamisele pärijate vahel. Kui varaühisus lõpeb abieluvaralepinguga valitud vara juurdekasvu või varalahususe varasuhte tõttu, jääb enne abieluvaralepingu sõlmimist soetatud vara ühisvaraks, kui abikaasad vara ära ei jaga²⁹.

Perekonnaseaduse § 15 lg 1 järgi on abikaasa lahusvara muuhulgas vara, mille see abikaasa on omandanud pärast abielusuhete lõppemist. Vastavat punkti kirjeldab Riikohtu tsiviilkolleegiumi otsus, mis ütleb, vaatamata sellele, et korter vallasasjana kuulus abikaasade ühisvara hulka ja korteriomand tekkis pärast abielusuhete lõppemist, on see ikkagi abikaasade ühisvara³⁰. Sama tõlgendus rakendub ka järgnevas. Kui oluline osa liisingumaksetest tasuti ühisvara või teise abikaasa lahusvara arvel, saab abikaasade ühisvaraks tunnistada ka vara, mille üks abikaasa omandas pärast abielusuhete lõppemist liisingulepingu alusel³¹. Seega võivad abikaasad veel pärast abielusuhete lõppemist omandada vara, mis kuulub neile ühiselt (PKS § 14 lg 1 ja § 15 lg 1). See on võimalik tänu sellele, et uus perekonnaseadus ei arvesta varasuhete lõppemise hetkeks mitte lahuselu alguse aega, vaid konkreetselt juriidilise lahutuse kehtima hakkamist.

Vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhte lõppedes selgitatakse välja mõlema abikaasa soetisvara ja määratakse kindlaks soetisvarade tasaarvestamisest tulenev rahaline nõue. Soetisvara on vara, mille võrra abikaasa koguvara ületab tema põhivara. Kui koguvara osutub väiksemaks kui põhivara, loetakse soetisvara üleüldse võrdseks nulliga³².

Abiellujatel soovitatakse koostada abiellumisel varade nimekiri, et hiljem oleks lihtsamini võimalik põhivara määrata.

²⁹ Hindpere, E. Perekonnaõigus ja varasuhted. Tallinn, 2015, lk 45.

³⁰ RKTKo 12.04.2006, 3-2-1-15-06.

³¹ RKTKo 21.03.2007, 3-2-1-13-07.

³² Kask, K. Abikaasade varasuhted. [WWW] – <http://www.perekool.ee/artiklid/abikaasade-varasuhted/>

Varasuhte lõpetamisel tasaarvestatakse abikaasade vahel kummagi abikaasa varale varasuhte kestel lisandunud osa (soetisvara). Selleks tehakse esmalt kindlaks, kui suur on kummagi abikaasa soetatud ja selleks hetkeks alles oleva vara väärtus³³.

Tasaarvestamisele ei kuulu³⁴:

- enne abiellumist abikaasale kuulunud vara;
- abielu jooksul kinkide, tasuta käsutuse või pärimise teel omandatud vara;
- abikaasale tervisekahjustuse ja kehavigastuse tekitamisest tulenevad õigused;
- riikliku ja kohustusliku pensionikindlustuse alusel kuuluvad õigused;
- vara, mis on omandatud tasaarvestamisele mittekuuluva vara arvel.

Nii saadakse teada, kui suur on olnud mõlema abikaasa vara juurdekasv ja millise summa osas on kumbki abikaasa rikastunud. Kattuva summa osas loetakse abikaasade nõuded tasaarvestatuks. Kui pärast tasaarvestuse tegemist on ühe abikaasa vara juurdekasvu väärtus suurem tasaarvestatud summast, siis peab ta poole sellest summast maksma teisele abikaasale. Näiteks: abielludes oli mehel vara väärtuses 20 000 eurot ja naisel väärtuses 20 000 eurot. Lahutamise ajaks oli mees juurde soetanud vara 15 000 euro väärtuses ja naine 10 000 euro väärtuses. Seega oli mehe vara juurdekasv 5000 euro võrra suurem kui naisel. Naisel on nüüd õigus nõuda mehelt poolt mehe vara juurdekasvu summast ehk 2500 eurot. Sel moel suureneb mõlema abikaasa vara ühepalju³⁵.

³³ Varasuhted. Notarite koda. [WWW] - <https://www.notar.ee/21668>

³⁴ *Ibid* viide 32.

³⁵ *Ibid* viide 32.

2. ÜHISVARA KUJUNEMINE JA JAGAMINE SAKSAMAAL

2.1. Abikaasade varasuhetele kohaldatavad seadused ja abieluvararežiimid

Saksamaa seadusandlus näeb ette, et kui ei ole võimalik valida kohaldatavat õigust, saab eelise abikaasade abiellumise hetkel nende kodakondsusriigiks oleva riigi õigus. Kui abikaasadel on erinevate riikide kodakondsus, siis rakendatakse selle riigi õigust, kus nad koos elavad.

Lisaks kohaldatakse abielust tulenevatele mõjudele seda õigust, millega abikaasad on kõige rohkem ühiselt seotud³⁶ Saksa tsiviilseadustiku rakenduseseaduse (EGBGB) artikli 15 lõige 1 koostoimes EGBGB artikli 14 lõike 1 punktidega 1–3. See tähendab, et põhimõtteliselt võimaldab Saksa õigus valida kohaldatavat õigust, kuid piirab seda kindlate õigussüsteemidega. Näiteks on võimalik valida selle riigi õigust, mille kodakondsus on ühel abikaasal või kus on tema tavaline elukoht, või juhul, kui lähtuda kinnisasja asukohast, siis võib valida õiguse kinnisasja asukoha järgi³⁷. Õiguse valimine peab olema kinnitatud ametliku dokumendiga. Üksnes juhul, kui valik on tehtud välismaal, on piisav see, kui see vastab valitud õiguse või riigi, kus valik tehti, õiguse alusel kohaldataud abielulepingute formaalsetele nõuetele³⁸.

Niinimetatud vara juurdekasvu tasaarveldamine on Saksamaal seadusjärgne abieluvararežiim, mis põhimõtteliselt tähendab varalahusust. Kummagi abikaasa varad ei muutu ühisvaraks³⁹. Sama kehtib ka pärast abiellumist tehtud soetuste kohta. Siiski jaotatakse võrdselt igasugune abielu jooksul tekkinud abikaasade varade suurenemine, kui abieluvararežiim lõpeb, eelkõige lahutuse või abikaasa surma korral. Üldjuhul ei ole abikaasadel oma vara käsutamisel mingeid piiranguid ja nad ei ole ka vastutavad teise abikaasa võlgade eest. Saksamaal esineb võlausaldajate kaitse

³⁶ Saksa tsiviilseadustiku rakenduseseadus EGBGB [WWW] – http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgbeg/index.html

³⁷ *Ibid* viide 34, artikkel 15, lg 2.

³⁸ *Ibid* viide 34, artikkel 14, lg 4 ja artikkel 15, lg 3.

³⁹ Saksa tsiviilseadustik, BGB. § 1363 lõige 2. [WWW] – www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html

(ümberlükatav) eeldus, mille kohaselt teatud varad kuuluvad ühele abikaasast. See on asjakohane eelkõige seoses sundtäitmisega⁴⁰.

Erinevalt meil kehtivast normist, ei pea Saksamaal abikaasad koostama varade nimekirja. Nimekirja koostamine abielu alguses („algused varad”) muudab aga lihtsamaks abielu jooksul tekkinud juurdekasvu tõendamise. Kui algsete varade nimekirja ei ole koostatud, kohaldatakse ümberlükatavat eeldust, kusjuures abikaasa lõplik vara tähistab juurdekasvu⁴¹.

Üldiselt on Saksamaal abikaasadel abielu jooksul oma vara vaba käsutamise õigus, kui lepinguga ei ole teisiti kehtestatud⁴². Oma vara vaba käsutamise vabadus on siiski piiratud järgmiselt:

- Abikaasa ei tohi ilma teise abikaasa loata võtta endale kohustust võõrandada oma vara täielikult. Kohtulahendite kohaselt võib vara, mis kujutab endast 80% käsutusõigust omava abikaasa abieluvarast, käsitleda kui „kogu kinnisasja”⁴³. Praktikas laienevad need tingimused kinnisasjadele.
- Lisaks võib abikaasa võõrandada majapidamises kasutatavaid esemeid (mille ainuomanik ta on) üksnes teise abikaasa loal⁴⁴. „Ühine kodu” majapidamises kasutatavate esemete hulka ei kuulu. Eelnevalt viidatud BGB § 1365 tingimusi sellele praktikas tihti siiski kohaldatakse.

Kui teine abikaasa ei ole eelnevalt nõusolekut andnud, siis leping ei jõustu ega omanda õiguslikke tagajärgi enne, kui abikaasa selle heaks kiidab⁴⁵. Kui nõusolekut ei saada, siis ei ole lepingu vorminõuded täidetud. Teatud juhtudel võib perekonnakohus anda nõusoleku takistava abikaasa asemel. Kui kolmas osapool nõuab lepingupoolelt nõusoleku esitamist, siis tuleb nõusolekust kolmandat osapoolt teavitada kahe nädala jooksul. Vastasel juhul loetakse, et nõusolekut ei ole antud⁴⁶.

⁴⁰ Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas. Saksamaa, pt 2. [WWW] - www.coupleseurope.eu/et/germany/topics/2-Kas-on-olemas-seadusj%C3%A4rgne-abieluvarare%C5%BEiim-ning-kui-on-siis-mida-selles-s%C3%A4testatakse/

⁴¹ Saksa tsiviilseadustik, BGB § 1377 lõige 3.

⁴² Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas. Saksamaa, pt 2. [WWW] - www.coupleseurope.eu/et/germany/topics/2-Kas-on-olemas-seadusj%C3%A4rgne-abieluvarare%C5%BEiim-ning-kui-on-siis-mida-selles-s%C3%A4testatakse/

⁴³ *Ibid* viide 43 § 1365.

⁴⁴ *Ibid* viide 43 § 1369.

⁴⁵ *Ibid* viide 43 § 1366 lg 1.

⁴⁶ *Ibid* viide 43 § 1369.

Üldiselt on ühe abikaasa poolt võetud kohustused õiguslikult siduvad üksnes tema suhtes. Kui abikaasa võtab kohustuse selleks, et tagada perekonna igapäevaste vajaduste katmine, siis on nende kohustuste tagajärjed siduvad ka teisele abikaasale⁴⁷.

Abikaasad vastutavad Saksamaal üksnes oma võlgade eest, väljaarvatud juhul, kui teine abikaasa on muutunud nende eest vastutavaks perekonna igapäevaste vajaduste katmisega seotud kohutuste tõttu. Sõltumatult sellest erijuhtumist, võivad võlausaldajad esitada nõudeid üksnes selle abikaasa, kellega neil on sõlmitud leping või kes vastutab nende eest mingil muul alusel, kinnisvara suhtes näiteks süülise vastutuse korral⁴⁸.

Omandi ümberlükatav eeldus lihtsustab sundtäitmist. Eeldatakse, et vallasasjad, mis on ühe või teise abikaasa valduses, kuuluvad võlgnikule (vara arestimine)⁴⁹. Seda eeldust ei kohaldata sellistele varadele, mis on määratud ühe abikaasa ainukasutusse.

2.3. Vara jagamise korraldamine ja lahutuse tagajärjed

Abieluvaralepingu sõlmimisel Saksamaal ei või abikaasad mitte ainult valida ühte võimalikest lepingulistest abieluvara režiimidest, vaid muuta ka vastava abieluvara režiimi individuaalseid sätteid⁵⁰. Lisaks võivad abikaasad valida oma abieluvaralepingule kohaldatava õiguse.

Üldisest juurdekasvu tasaarveldamise režiimist kõrvalekaldumisel võivad abikaasad valida lahusvara⁵¹, ühisvara⁵² ja Prantsusmaa ja Saksamaa vahelise lepinguga loodud soetisvaras osalemist võimaldava valikulise abieluvararežiimi vahel⁵³.

Kui valitakse lahusvara režiim, siis tühistatakse seadusjärgne abieluvararežiim. Sellise lepingulise abieluvararežiimi korral juurdekasvu tasaarveldamist ei toimu.

⁴⁷ *Ibid* viide 43 § 1357 lg 1.

⁴⁸ Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas. Saksamaa, pt 2. [WWW] – www.coupleseurope.eu/et/germany/topics/2-Kas-on-olemas-seadusj%C3%A4rgne-abieluvarare%C5%BEiim-ning-kui-on-siis-mida-selles-s%C3%A4testatakse/

⁴⁹ Saksa tsiviilseadustik, BGB § 1362_koostoimes tsiviilkohtumenetluse seadustik ZPO § 739

⁵⁰ Saksa tsiviilseadustik, BGB § 1408 lõige 1.

⁵¹ Saksa tsiviilseadustik, BGB § 1414.

⁵² *Ibid* viide 61 § 1415 jj.

⁵³ Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas. Saksamaa, pt 3. [WWW] – <http://www.coupleseurope.eu/et/germany/topics/3>

Ühisvara režiimi korral, mida praktikas kasutatakse harva, muutuvad abikaasade varad nende ühisvaraks⁵⁴. Siiski on olemas teatud piirangud seoses nende oma varade ja seotud varadega. Varad, mida ei saa õigusliku tehinguga üle kanda, loetakse abikaasa enda varadeks⁵⁵. Näiteks kuuluvad abikaasa oma varade hulka võlad, mida ei saa üle kanda ja mis on puutumatud võetuse korral, töötasuga seotud võlad ja elamiskulud, mis on puutumatud võetuse korral või isikliku vastutusega osaniku osa täis- või usaldusühingus. Seotud varade hulka kuuluvad näiteks varad, mis on abieluvaralepingus deklareeritud ühe abikaasa varana, mis on saadud abikaasa surmast tulenevalt või mis on talle antud, kui surnud inimene on testamendiga või kolmas osapool kinklepinguga määranud, et nii omandatud varad peavad kuuluma seotud varade hulka⁵⁶. Ühisvara kuulub ühiselt mõlemale abikaasale⁵⁷. Kui abieluvaraleping ei sisalda sellekohaseid tingimusi, siis võivad abikaasad käsutada ühisvara ühiselt.

BGB § 1410 kohaselt peab abieluleping olema kinnitatud eraõigusliku notari poolt mõlema poole juuresolekul. Abieluvaralepingu võib sõlmida igal ajal enne abielu või vahetult enne abiellumist. Sel juhul jõustub leping ainult siis, kui abielu sõlmitakse⁵⁸. Abikaasad võivad kehtivaid kokkuleppeid muuta igal ajal kooskõlas kohaldatavatele formaalsete nõuetega.

Kuivõrd juurdekasvu tasaarveldamise režiimi kui seadusjärgse abieluvararežiimi puhul esinevad korraga eraldi varade komplektid, ei toimu lahutuse korral omandi ümberpaigutamist. Teisalt tasaarveldatakse juurdekasvu; erandjuhtudel arvatakse ühele abikaasadest kindla eseme määramine tasaarveldamise nõudest maha⁵⁹.

Juurdekasvu tasaarveldamise režiimi kohaselt vastutab iga abikaasa oma võlgade eest. Lahutuse korral võetakse vara juurdekasvu arvutamisel siiski arvesse abikaasade võlad. Võlgade võrra tuleb vähendada abikaasa lõplikku varade koosseisu ja see võib seetõttu tuua kaasa negatiivse lõpliku varade koosseisu⁶⁰. Seetõttu võib juurdekasvu tasaarveldamise käigus tekkida ühel abikaasal kohustus hüvitada teisele abikaasale tema võlakohustused. Igasugune tasaarveldamise nõue on

⁵⁴ *Ibid* viide 61 § 1416.

⁵⁵ *Ibid* viide 61 § 1417 lg 2.

⁵⁶ *Ibid* viide 63.

⁵⁷ *Ibid* viide 61 BGB § 1419.

⁵⁸ *Ibid* viide 61 BGB § 1408.

⁵⁹ Saksamaa tsiviilseadustik. BGB § 1383.

⁶⁰ *Ibid* viide 72 § 1375 lõige 1.

alati siiski piiratud abikaasa olemasoleva vara väärtusega, mis kuulub tasaarveldamisele tema juurdekasvu ülejäägiga võrreldes⁶¹.

Lahusvara abieluvararežiimi korral ei ole juurdekasvu tasaarveldamiseks sätteid, mis võimaldaksid eelnevalt olemas olnud võlgu arvesse võtta.

Ühisvara režiimi korral võib võlga nõuda ainult abikaasade ühise vara arvelt („ühisvara”), kui mõlemad abikaasad on võlad koos põhjustanud või üks abikaasadest saab siduda teise sel alusel, et võlg on tekkinud ühise vara haldamisest tulenevalt⁶². Isiklik vastutus on üksnes sellel abikaasal, kes haldab ühist vara⁶³. Kui ühisvara režiim lõpeb, siis tuleb ühisvaraga seotud tekkinud võlad maha arvata, et ülejääk oleks võimalik jagada kaheks võrdseks osaks mõlemale abikaasale⁶⁴.

Juurdekasvu tasaarveldamise režiimi korral tasaarveldatakse abielu jooksul tekkinud abikaasade varade juurdekasvu, kui juurdekasvu tasaarveldamise režiim lõpeb⁶⁵. Selle tulemusena on abikaasa, kelle isiklik vara juurdekasvu abielu jooksul ületab teise abikaasa vara juurdekasvu, kohustatud maksma poole sellest ülejäägist teisele abikaasale⁶⁶. Isiklik juurdekasv arvutatakse selliselt, et lõplikust varast võetakse maha algne vara. Tasaarveldamine, mida ühelt abikaasalt saab nõuda, piirdub selle abikaasa olemasoleva varaga, millest on maha arvatud võlad.

Lahusvara režiimi korral juurdekasvu tasaarveldamist ei toimu.

Ühisvara tuleb „likvideerida”. Selle likvideerimise käigus peavad abikaasad leppima kokku oma ühisvara jaotamises.

⁶¹ Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas. Saksamaa pt 5. [WWW] – <http://www.coupleseurope.eu/et/germany/topics/5>

⁶² Saksamaa tsiviilseadustik. BGB § 1438.

⁶³ *Ibid* viide 75 § 1437 lg 2.

⁶⁴ *Ibid* viide 75 § 1476 lg 1.

⁶⁵ *Ibid* viide 75 § 1363 lg 2.

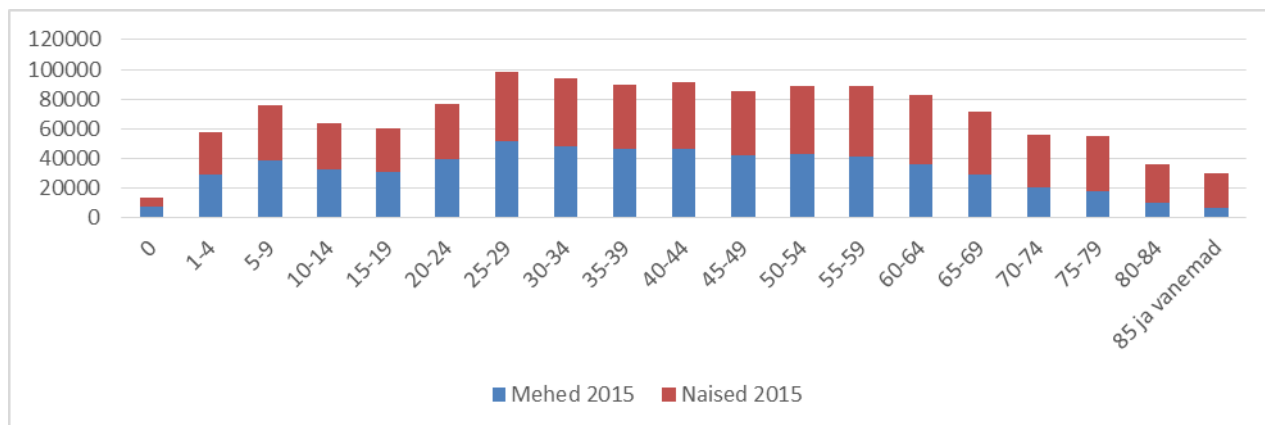
⁶⁶ *Ibid* viide 75 § 1378.

3. UURIMUSE TULEMUSTE ANALÜÜS, JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

3.1. Eesti rahvastiku demograafiline ülevaade

Järgnevalt annab autor ülevaate hetke rahvastiku demograafilisest olukorrast, mis aitab avada uurimuse tausta ja selgitada valimisse sattunute profiili.

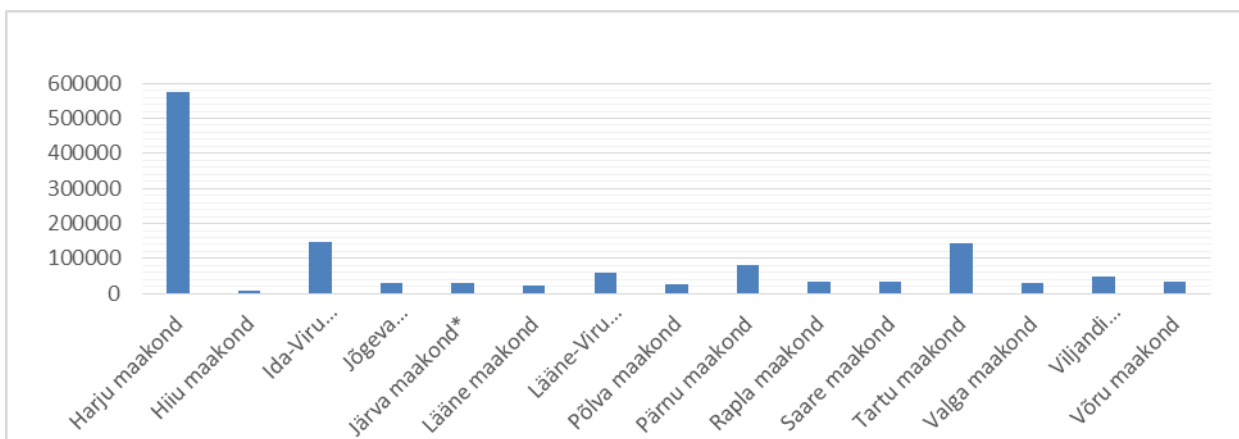
Statistikaameti andmetel elas 2016 aasta 1 jaanuaril Eestis 1 315 944 inimest. Nendest ligikaudu 47% on mehed ning 53% naised. Vastavalt 2015 aasta statistikaameti andmetele on kõige suurem vanuserühm (Joonis 1) 25 – 29 ning 30 – 34 eluaastat.

Joonis 1 – Rahvastiku vanuseline koosseis

Allikas: Statistikaamet; autori koostatud

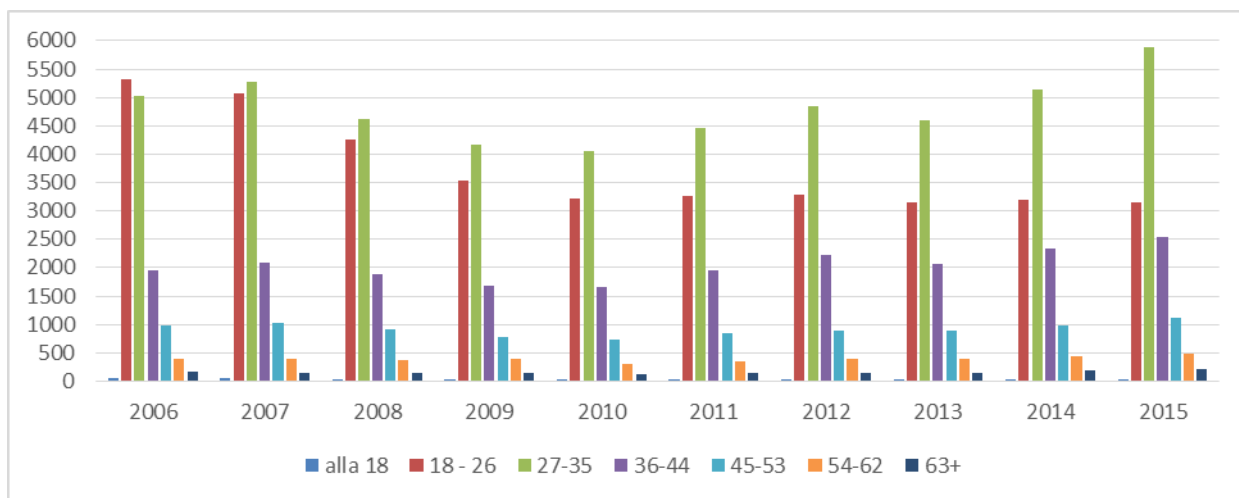
Eesti elanikkond on maakondade lõikes jaotunud üsna ebaühtlaselt (joonis 2) ning suurim elanike arv on ülekaalukalt Harjumaal, talle järgnevad Tartumaa ning Ida-Virumaa.

Joonis 2 – Rahvaarv maakondade lõikes 1.01.2016 seisuga

Allikas: Statistikaamet; autori koostatud

Statistikaameti andmete põhjal, on viimase 10 aasta jooksul olnud kõige rohkem abiellujaid püsivalt vanuserühmas 27-35 ning selle vanuserühma osakaal ja olulisus on pidevalt kasvanud (joonis 3). Samuti võib andmetest näha, et alaealiste abielud on peaaegu kadunud ja kasvanud on abiellumiste osakaal vanuses 36- 44 eluaastat.

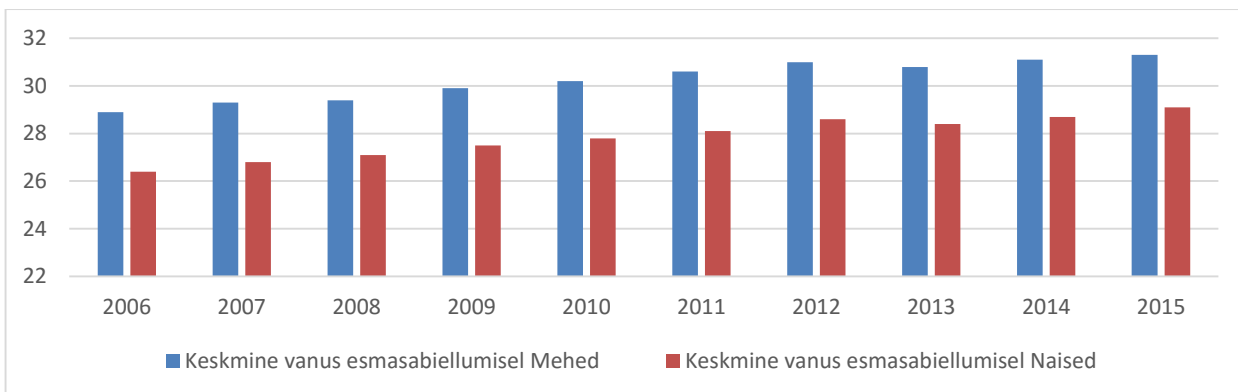

Joonis 3 – Abiellujate vanuseline jaotus viimase 10 aasta jooksul

Allikas: Statistikaamet; autori koostatud

Võrreldes 10 aasta taguse ajaga, on inimeste ellusuhtumine muutunud – rohkem pühendatakse karjäärile ning pereloomist (abiellumist ja ka laste saamist) lükatakse aina edasi. Kui 2006. aastal oli meessoost esmaabiellujate vanus keskmiselt 29 ja naistel 26, siis 2015. aasta andmete põhjal on meeste vanus tõusnud üle 31 ja naistel 29 aastani (Joonis 4). Võttes arvesse, et kõige enam on

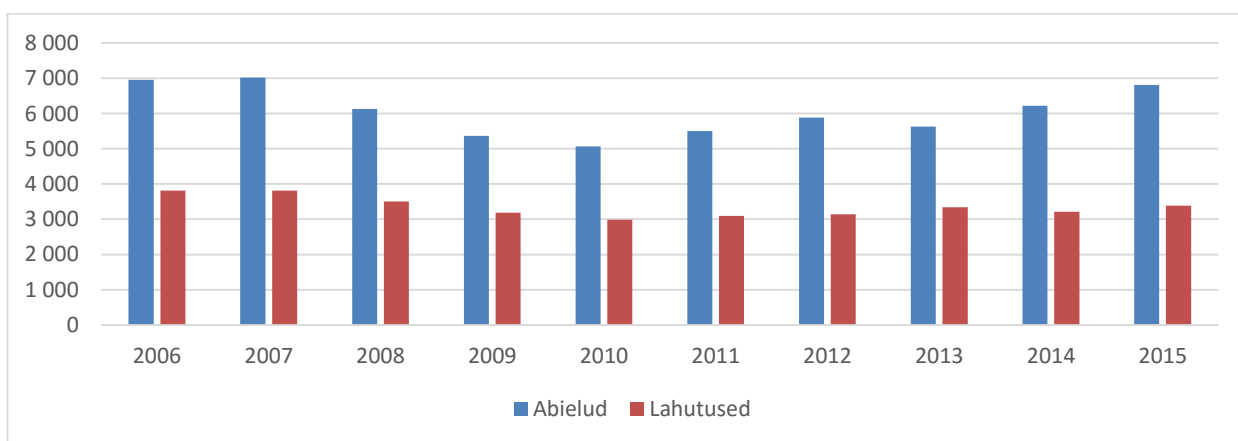
hetkel Eestis elanikke vanuses 25 – 35 ning vanuses 27 – 35 abiellutakse kõige rohkem ja samas jääb esmaabiellumise keskmine vanus antud vahemikku, siis võib järeldada, et abiellumisikka on jõudnud suur hulk elanikkonnast, mis tähendab tõenäoliselt kasvavat trendi ka järgnevate aastate jooksul veelgi abielude hulk ja abieluvarasuhete reguleerimise temaatika muutub üha olulisemaks.

Joonis 4 – Keskmine vanus esmasabiellumisel

Allikas: statistikaamet; autori koostatud

Viimase aja trendidest võib näha, et abiellumise populaarsus ei ole vähenenud ning 2015 aasta andmete põhjal on abiellumise trend taas tõusmas (joonis 5). Huvitav on siinkohal näha, et aset leidnud majanduslangus (aastatel 2008-2010) mõjutas abielude arvu negatiivselt, kuid kasvav trend on taastunud ning abielude arv on jõudnud majanduslanguse eelsele tasemele.

Joonis 5 – Abielude ja lahutuste hulk viimase 10 aasta jooksul

Allikas: statistikaamet; autori koostatud

Kokkuvõtvalt võib väita, et abielu kui institutsioon on Eestis taas populaarsemaks muutumas, vaatamata vahepealsele langusele. Abiellumisikka on jõudnud suur hulk elanikkonnast ja

abielude hulk jääb seetõttu pigem kasvama ka järgnevatel aastatel. Kuna Eestis lahutatakse pea iga teine abielu, kasvab eelduslikult edaspidi ka vajadus abieluvara jagamise järele kohtulikult.

Kuna hetkel on autori hinnangul abieluvararežiimide kohta teadlikkus madal, siis tähendaks selline stsenaarium kohtutele kasvavat töömahtu. Kui iga lahutusega seotud kohtumenetluse kulu on nt n-tuhat eurot ja kaasuste arv n-sada aastas, siis menetluste tekitatud kogukulu võib ulatuda sadadesse tuhandetesse eurodesse. Kui ainult n % on sellest kokkuhoid, siis majanduslik efekt võib järgnevate aastate peale olla samuti tuhandetes eurodes. Samuti pole vähem oluline ka kohtute töömahtu puudutav – mida kõrgem on teadlikkus ja suutlikkus oma varasuhteid reguleerida indiviidi tasemel, seda väiksem on tõenäoliselt vajadus kohtuliku vara jagamise järele.

3.2. Uurimuse metoodika ja valimi kirjeldus

Uurimistöö viidi läbi sotsiaalmeedias (Facebook.com), pereelu foorumis (Perekool.ee) elektrooniliselt täidetava ankeetküsitluse vormis ja sama ankeeti jagas autor ka tutvusringkonnas e-posti teel. Uuring viidi läbi ajavahemikul 13.10.2016 – 24.10.2016. Küsitlus oli koostatud Google Forms keskkonnas, vastamine oli vabatahtlik ning anonüümne. Autor soovis saada võimalikult palju vastajate mõtteid ja kommentaare, mistõttu on palju kasutatud vabateksti sisestamise lahtreid ning palutud oma sõnadega vastuseid kommenteerida. Ankeetküsimustik koos küsimustega on toodud lisas nr 1.

Autor palus kõigil vastajatel võtta arvesse vaid nende hetke abielustaatus ja laias laastus jagunes see kaheks – kas vastaja on abielus või mitte. Kusjuures autorit ei huvitanud, kas mitte abielus olev isik on lahutatud või ei ole veel üldse kunagi abielus olnud, sest selle küsimuse analüüsimisel oleks töö liialt laiali valgunud ja eesmärk oli uurida lihtsalt teadmisi abieluvararežiimide osas ning ühe või teise režiimi võimalikke valiku põhjuseid ja eelistusi tulevikus. Mitteabielulistest suhetes olevate isikute teadlikkus ning eelistused ja arvamused, on töö seisukohast olulised kuna autor soovib hilisemas analüüsi kokkuvõttes võrrelda abielus olevate isikute vastustega.

Töö seisukohast pidas autor aga oluliseks, kas abiellunud on enne või pärast uue perekonnaseaduse jõustumist hakkamist, kuna autor arvas, et peale 2010 abiellunud peaksid teemaga rohkem kursis olema, sest neid on abiellumisel informeeritud ja nad on olnud kohustatud abieluvararežiimi osas juba valiku tegema. Järgneva analüüsi käigus soovib autor vastuse saada, kas see väide peab paika

võrdluses enne 2010 abiellunute ja mitte abielus olevate isikute vastustega. Üheks püstitatud töö eesmärgiks on mõista, millistel alustel on valikud tehtud ning kas teavituse tase on olnud piisav õigete ja sobilike otsuste langetamiseks.

Küsimustik on koostatud viisil, et esimesed 7 küsimust on kõikidele ühesugused ja seitsmenda (7.) küsimuse vastusest sõltuvalt suunatakse isik edasi just talle mõeldud küsimustele vastama. Seitsmenda (7.) küsimuse vastuse variandid on:

- Mitteabielulistes suhetes
- Abiellunud enne 1.07.2010 a.
- Abiellunud pärast 1.07.2010 a.

Enne 2010. aasta seadusemuudatuse jõustumist abiellunutele oli 5 küsimust, millega sooviti teada saada, kas vastaja on teadlik temale kehtivast abieluvararežiimist ja kas ta on kuulnud 2010. aastal lisandunud varasuhete reguleerimise võimaluste kohta.

Peale 2010. aasta seadusemuudatuse jõustumist abiellunutele oli 9 küsimust. Põhiline fookus oli mõista, miks nad on teinud just sellise valiku nagu nad tegid, mis oli nende põhjus ja teadlikkus võimalike variantide osas. Selles osas on suur rõhk just vabadel vastustel, kus autor on palunud oma sõnadega oma vastuseid kommenteerida. Nagu autor sissejuhatuses ka välja tõi, tuleb nendest vastustest selgelt välja, et otsuseid on paljuski tehtud emotsioonidest tulenevalt. Täpsema analüüsi ning järeldused esitab autor järgnevas peatükis.

Mitte abielus olevatelt isikutelt soovis autor teada, kas nad on kursis hetkel kehtivate abieluvararežiimidega ning kas nad sooviksid rohkem infot ning kui jah, siis millistest kanalitest. Mitte abielus olevatele isikutele oli 5 küsimust.

Lõpetuseks palus autor kõigil hinnata seadusandlust skaalal „väga hea“, „hea“, „rahuldav“, „mitterahuldav“, „ei huvita“ ja „ei oska vastata“. Lisaks jättis autor lahtri kommentaaride andmiseks juhul kui vastaja soovis midagi omalt poolt lisada, mis küsitluses käsitlemata jäi, kuid talle oluline tundus.

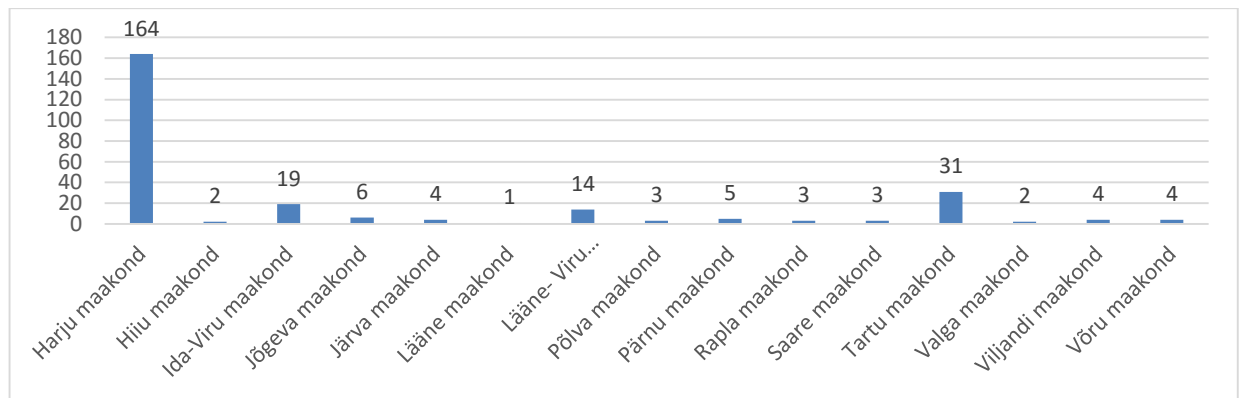
Autor jagas elektroonilist küsitlust lumepallimeetodiga oma Facebooki lehel, kus tal on 470 kontakti. Küsitlust jagas omakorda edasi neist 15, kellel kõigil tõenäoliselt sama suur kontaktide hulk, kuid kattuvaid kontakte on hinnanguliselt kuni 15%, seega võib väita, et sotsiaalmeedia kaudu jõudis autori küsimustik vähemalt 6000 inimeseni. Autori hinnangul oli küsitluse

sihtrühmaks ja potentsiaalseteks vastajateks sellest umbes pool – välja jäid alaealised ja võõrkeelt rääkivad isikud. Hinnanguliselt tuli selle Facebooki kanali kaudu vastuseid 200 ringis, mis annab osakaaluks umbes 6,7% potentsiaalsete vastajate kogumahust. Lisaks sotsiaalmeediale postitas autor oma küsitluse neljaks kalendripäevaks ka pereelu käsitlevasse foorumisse Perekool.ee, mida külastab igakuiselt üle 70 000 kasutaja ja pooled neist on registreeritud kasutajad. Antud kanali kaudu tuli siiski vaid umbes 65 vastust, mis olid küll mahu mõttes vajalikud, kuid potentsiaal oli oluliselt suurem ning osakaalu välja toomine siinkohal ei oma piisavat tähtsust.

Küsitlusele vastas lõpuks kokku 265 isikut – 49 meest, mis on 18,5% koguhulgast ning 216 naist, mis on 81,5% koguhulgast. Naiste suur osakaal on tingitud põhiliselt sellest, et autori sõprade ja tuttavate ringkonnas on enamuses naised ning küsitlus postitati ka perefoorumisse www.perekool.ee, mille suurem enamus kasutajatest on naised. Tõenäoline põhjus võib lisaks veel olla, et pereasjadest on naised rohkem huvitatud kuna varasuhetes tunnevad nad ennast tihti nõrgemal positsioonil olevatena ja seetõttu omavad antud teemal ka konkreetsemat arvamust.

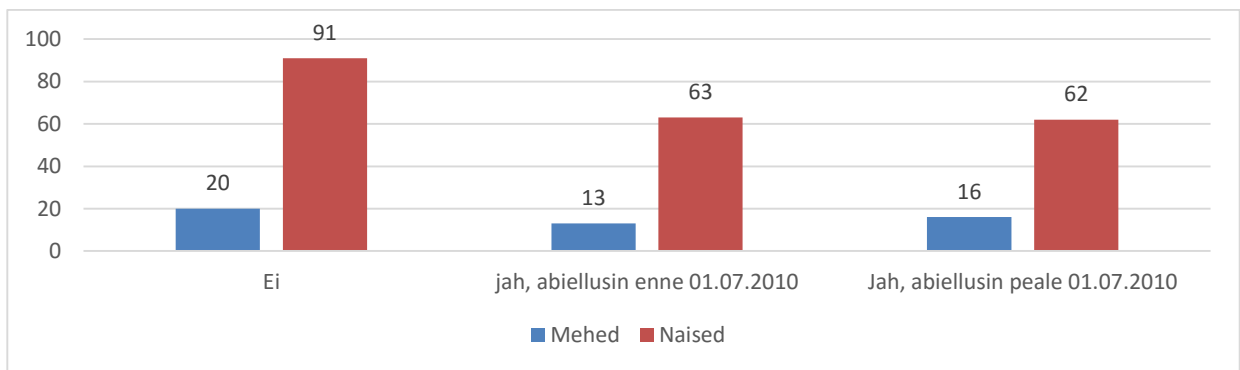
Vastajaid on olnud siiski pea igas vanuserühmas ja vastajate osakaal näitab, et enamused neist jäävad uurimuse seisukohast olulisse vanuserühma 27 – 35 eluaastat, 110 vastust, mis on 41,5% vastajatest. Mitte ühtegi meessoost vastajat ei ole vanuserühmas alla 18. Kõige rohkem, 89 korral, vastasid naised vanuserühmas 27 – 35, nende vastuste osakaal on 33,5% koguhulgast, neile järgnesid 69 vastusega naised vanuses 36 – 44 eluaastat, kelle vastuste osakaal on 26% koguhulgast. Kõige rohkem mehi, 21 vastusega, on vanuserühmas 27 – 35 eluaastat, mis teeb ligi 8% koguhulgast ning neile järgnesid 17 vastusega mehed vanuserühmas 36 – 44, andes koguhulgast 6,4%.

Kõige rohkem, 164 vastust, tuli ootuspäraselt Harjumaalt (Joonis 6), andes ligi 62% kogu vastuste mahust. Harjumaale järgnes Tartumaa 31 vastusega (u 12%), Ida-Virumaa 19 vastusega (u 7%) ja Lääne –Virumaa 14 vastusega (5,2%). Esindatud olid siiski kõik maakonnad, kuid nende vastuste hulk jäi 2 – 5 vastuse vahele. Autori hinnangul on piirkondlik jaotus siiski üsna arvestatav, sest see võimaldab kindlasti parema ülevaate ning rohkem järeldusi teha.

Joonis 6 – Vastajate osakaal maakondade lõikes; autori koostatud

Vastajatest 112, ehk 42% märkis, et nad ei ole abielus ja 154 vastajat, ehk 58% märkisid, et on abielus (joonis 7). Abielus olevatest vastajates on pooled ehk 50% abiellunud enne 1.07.2010 jõustumata hakanud perekonnaseadust ning pooled hiljem. Selline jaotumine on töö seisukohast väga hea, sest võimaldab analüüsida ning järeldusi teha iga rühma kohta eraldi.

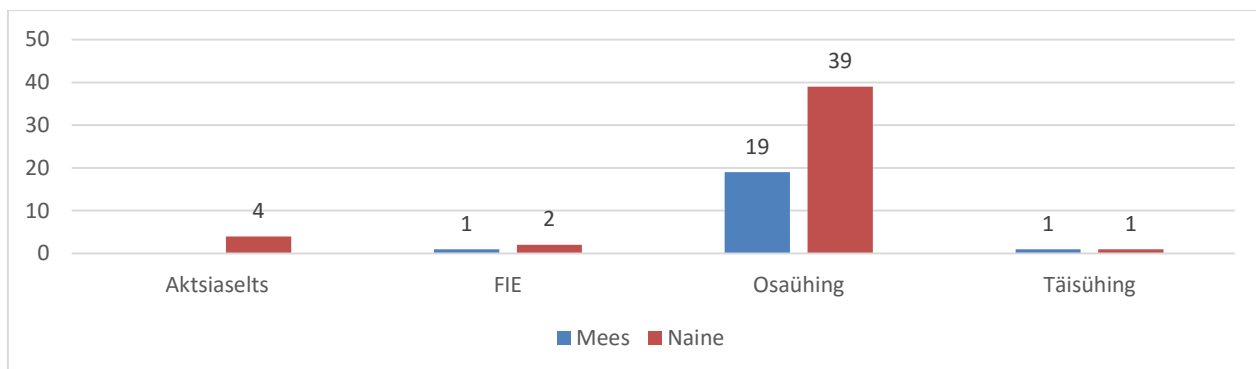

Joonis 7 – Vastajate perekonnaseis; autori koostatud

Enamus vastajatel on kõrgharidus, sest sellise vastuse andis 184 vastajat, 29 meest ning 155 naist, mis on 69,4 % koguhulgast. Keskharidus oli 74 vastajal, 17 mehel ning 57 naisel, mis on ligi 28% koguhulgast. Põhiharidusega oli 6 vastanut – 3 meest ja 3 naist, kutseharidus oli vaid ühel naissoost vastajal.

Lisaks üldistele andmetele nagu sugu, vanus ja elukoht, uuris autor, kas vastajad omavad äriettevõtet või mitte ja mis on nende ettevõtlusvorm. Antud küsimuse eesmärgiks oli hiljem töö analüüsimise käigus teha järeldusi, kas äriettevõtte omanikud suhtuvad abieluvarasuhete reguleerimisse erinevalt võrreldes mitte äriettevõtte omanikeks olevate vastajatega.

Vastanuist on äriettevõtte omanikke 67 inimest, neist 21 meest ning 46 naist (Joonis 8). Kõige populaarsem ettevõtluse vorm on osaühing, vastanuid oli 58, mis teeb 86,5% kogumahust. Ka Statistikaameti andmetel on Eestis 3.10.2016 aasta seisuga äriregistris kokku 115901 täisühingut, osaühingut, aktsiaseltsi ning FIE-t ning neist 86554 osaühingut, mis annab, arvesse võttes vaid nimetatud ettevõtlusvorme, 74,6% kogumahust.

Joonis 8 – Vastajate ettevõtluse vorm; autori koostatud

Sihtrühma põhjal tekkinud valim on olnud usaldusväärne, sest kattub valdavalt Eesti üldiste demograafiliste näitajatega. Naistest vastajate suurem osakaal on tingitud autori võrgustikus oleva oluliselt suurema naissoost isikute arvust. Ka geograafiline jaotus ning ettevõtlusega tegelevate isikute arv oli küsitluses võrreldav registripõhiste andmetega.

3.3. Uurimuse tulemuste analüüs

Järgnevalt analüüsib autor uurimustulemustes saadud vastuseid ning esitab vastajate poolt vabateksti lahtrites välja toodud kommentaarid ehk tsitaadid, et anda ülevaade vastajate teadlikkusest kehtivate varasuhete reguleerimise võimaluste osas ja eelistustest ning põhjustest oma abieluvarasuhete reguleerimisel. Nagu eelpool on mainitud, siis jagunes uuring kolmeks, vastavavalt vastaja perekonnaseisule

- Mitteabielulistes suhetes
- Abiellunud enne 01.07.2010
- Abiellunud peale 01.07.2010

Kuna igas kategoorias oli piisavalt vastuseid, on tulemusi võimalik eraldi analüüsida ning hiljem omavahel võrrelda.

Mitteabielulistes suhetes

Antud grupi uurimine on võrdluse seisukohast oluline. Autor soovis teada saada, kas mitteabielulistes suhtes ning abielus olevate isikute eelistustes ja teadmistes on erinevusi. Põhiliselt on selle rühma vastuste analüüsimise eesmärk mõista paremini ka ülejäänud andmestiku. Kokkuvõtted ja järeldused, kas isikute teadmistes ja / või eelistustes on põhimõttelisi ja suuri erinevusi, teeb autor järgmises peatükis.

Mitte abielus olevaid vastajaid oli 111, neist 20 meest ja 91 naist. Kõige enam vastajaid, 41 naist ning 8 mees on vanuserühmas 27 – 35, järgneb 25 naise ning 9 mehega vanuserühm 36 – 44 ning 18 naise ja 2 mehega vanuserühm 18 – 26 elusaastat. Vanuserühmas 45 – 53 on 4 naist ja 1 mees, 54 -62 vanuserühmas on 1 naissoost vastaja ja 2 naissoost vastajat ka alla 18 vanuserühmas. Mitte ühtegi vastust ei tulnud 63+ vanuse esindajatelt.

Maakondlikult on ootuspäraselt kõige enam, 73 vastust, tulnud Harjumaalt, järgnes 11 vastusega Tartumaa ning 10 vastusega Ida –Virumaa. Ülejäänud maakonnad on esindatud 1 – 4 vastusega, kuid mitte ühtegi vastust ei laekunud Hiiu maakonnast, Järva maakonnast ega Saare maakonnast.

Kõrgharidus on 83 vastajal, 11 mehel ning 72 naisel, kesk / keskeri haridus 25 vastajal, 8 mehel ning 16 naisel ja põhiharidus 3 vastajal, ühel mehel ning kahel naisel.

Äriettevõtte omanikuks on 28 vastajat, kellest 26 on äriühingu osühing omanikud, 1 vastaja äriühingu aktsiaselts omanik ning üks vastaja äriühingu täisühing omanik.

Kuna mitte abielus olevad isikud on suurema tõenäosusega nooremad inimesed, kes ei ole kunagi abielus olnud või elavad vabaabielus ning vähem on neid, kes on lahutanud, siis ei ole ka küsitluses soovitud seda täpsemalt uurida. Autor soovis mõista, kas ja kui palju inimesed abieluvarasuhete reguleerimise teemast üldiselt teavad.

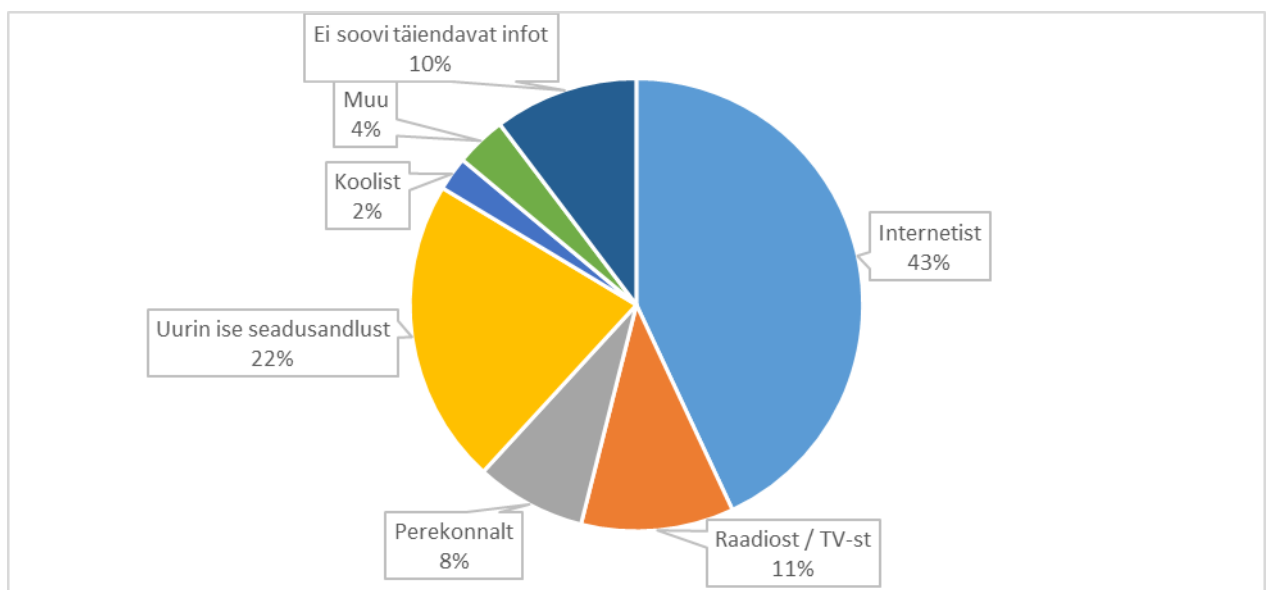
Esimese sisuline küsimus oli „kas Sa oled kuulnud / oled kursis hetkel kehtivate abieluvara režiimidega?“. Vastused sellele küsimusele jagunesid pooleks – 58 vastajat, 13 meest ning 45 naist ehk 52% ei ole kursis ning 53 vastajat, 7 meest ja 46 naist, ehk 48% väitsid, et on.

Küsimusele, „Kas sa sooviksid täiendavat infot Eestis kehtivate abieluvararežiimide kohta?“ tuli palju huvitavaid vastuseid. Lisainfot sooviksid 53 vastajat, nendest üllatuslikult 21 ütlesid eelmises küsimuses et nad on juba kursis Eestis kehtivate vararežiimidega. Tuleb, välja, et kuigi vastajad arvavad, et nad kõike teavad, tundub neile infot siiski liiga vähe olevat ja vajadus täpsema info järele on olemas.

Lisainfot põhjusel, et „ma olen juba kõigega kursis“ ei soovi 16 vastajat, ning põhjusel, et „see teema ei huvita mind“ 33 vastajat. Küsimusele sai anda ka vaba tekstina vastuse lahtrisse „muu“, mida kasutas 8 vastajat, kus tuli välja, et kindlasti soovitakse seadusandlusega täiendavalt tutvuda enne abiellumist:

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Harjumaa: Üldiselt olen Perekonnaseadusega hästi kursis, kuid abiellumisel tahaksin saada ametnikelt erinevate varasuhete kohta põhjalikke selgitusi. Seadus on paraku tavainimesele võrdlemisi raske tõlgendada“.

Järgnevalt oli soov teada saada, millisest kanalist lisainfot soovitakse. Vastajad võisid valida rohkem kui ühe variandi või anda vabatekstina vastus lahtrisse „muu“.

Joonis 9 – Millisest kanalist infot leida soovitakse; autori koostatud

Kõige enam vastati, et soovitakse otsida infot ise internetist, või seadusandlust uurides.

Perekonna ja televisiooni / raadiot ei peeta eriti oluliseks info andjateks ja vastajatest 2% arvas, et infot võiks saada juba koolist. Lahtrisse „muu“ antud kommentaaridest tuleb välja, et infot soovitakse muuhulgas küsida ka notarilt või lausa, et selle kohta võiks teha koolitusi.

Tulenevalt neist vastustest on väga oluline, et see info, mis näiteks internetist avalikult kättesaadav on, oleks võimalikult lihtsalt mõistetav ja lahti seletatud.

Järgnes küsimus: „Kui Sa peaksid täna tegema valiku, siis millise abieluvararežiimi sa valiksid?“, peale mida palus autor järgnevalt vabateksti lahtris ka oma vastust põhjendada.

29 vastajat, ehk 26% ei oska valikut teha. Põhjenduseks toodi peamiselt, et kuna pole põhjust olnud, siis pole antud teemale mõtlema pidanud.

42 vastajat, ehk 38% valiksid edaspidi lahusvara. Põhjjustena toodi välja peamiselt, et tegemist on kõige kindlama ja turvalisema variandiga. Mitmel korral mainiti, et ei soovita abikaasa arvel rikastuda või vastupidi, või et ei soovita enda omandit mingil juhul jagada ning, et iga osapool peaks oma kohustuste eest ise vastutama. Meeste osakaal selle vastuse juures on 31%, mis on oluliselt suurem kui teistel valikutel. Tulenevalt neist vastustest julgeb autor järeldada, et mehed pigem kardavad, et tulevased abikaasad on „omakasu“ peal väljas ning soovivad oma vara rohkem kaitsta:

Mees, 27 – 35, kesk /keskeri haridus, Harjumaa: „Kunagi ei tea mis juhtuda võib. Kes rohkem panustanud, sellele ka suuremad õigused!“

Aga teemat lahati ka laiemalt ning üks vastaja oskas viidata ka perekonnaseaduse puudujääkidele:

Naine, 26 – 35, kõrgharidus, Harjumaa: „Tegelikult on raske öelda, sest iga vararežiimi puhul on omad plussid ja miinused. Lahusvara puhul on lahutuse korral vara jagamise piirid kuidagi selgemad kui nt ühisvara režiimi puhul, mil on piir ühisvara ja lahusvara osas kohati ebamäärane ja tekitab abikaasade vahel vaidlusi. Eriti tasub varasuhete valikul tähelepanu pöörata sellele, et lahutuse korral tuleb jagada ka kohustused (eluasemelaen). Samas ei loe PKS-is varasuhete valikut sätestavatest § (nt § 25-26) seda konkreetselt välja. Lahutuse korral tekivad vaidlused kuidas kohustust jagada, sest teema on keeruline ning puudutab lisaks PKS-ile ka asjaõigust ja võlaõigust. Varasuhete valikul oleks selliseid võimalikke probleeme aga hea teada.“

Ühisvara kasuks otsustaksid 28 vastajat, 4 meest ning 24 naist, mis on kokku 25% vastustest. Põhjjustena toodi välja peamiselt, et abielu peaks olema kõige jagamine, kui on ühine elu, siis olgu kõik ühine. Samuti viidati korduvalt, et tegemist on traditsionaalse valikuga ja see on oluline perekonna seisukohast. Mitmel korral toodi välja, et vara juurdekasvu tasaarvestus on täiesti

tundmatu ja arusaamatu konstruktsioon. Mõningad vastused kaldusid pigem emotsioonidesse ja abieluvarasuhete reguleerimisele viidati kui abikaasa mitte usaldamisele:

Naine, 18 – 26, kõrgharidus, Tartu maakond: „Olen oma partneris kindel ja ei tahaks abielludes juba mõelda, kuidas lahutuse korral vara jagada. Kui ma temas kahtleksin, ei oleks abiellumisel minu hinnangul üldse mõtet.“

See on kindlasti koht, kus peaks midagi ette võtma ning teadvustama üldsusele, et ka varasuhete reguleerimine on normaalne ja mõistlik tegevus. Meil on uus perekonnaseadus kehtinud tänaseks 6 aastat, kuid vanad kombed ja harjumused on visad kaduma. Noortele abiellujatele on otsuse tegemist hetk kindlasti kriitiline, sest see tehakse tihti viimasel minutil, kiirustades ning seetõttu valitakse kõige tuttavam lahendus enesele aru andmata, kas see alati ka kõige parem on.

Vara juurdekasvu tasaarvestuse kasuks otsustaksid vastuste põhjal 12 inimest, ehk 10% vastajatest. Paraku aga selgub vabateksti lahtrisse antud kommentaaridest, et selle vararežiimi olemust aetakse segamini varaühisusega, mille kohta omakorda on teadmised puudulikud. Tegemist on antud grupi vastajate seas selgelt täiesti tundmatu valdkonnaga:

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Harju maakond: „Tundub kõige õiglasem valik, kui isikutel eraldi on juba vara, mida nad hilisema võimaliku lahutuse korral jagama ei pea, kuid kooselu jooksul tekkiv on ühisosa.“

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Harju maakond: „Leian, et on õiglane olla suhtes, kus on vara justkui ühine aga säiliks ka kindlustunne.“

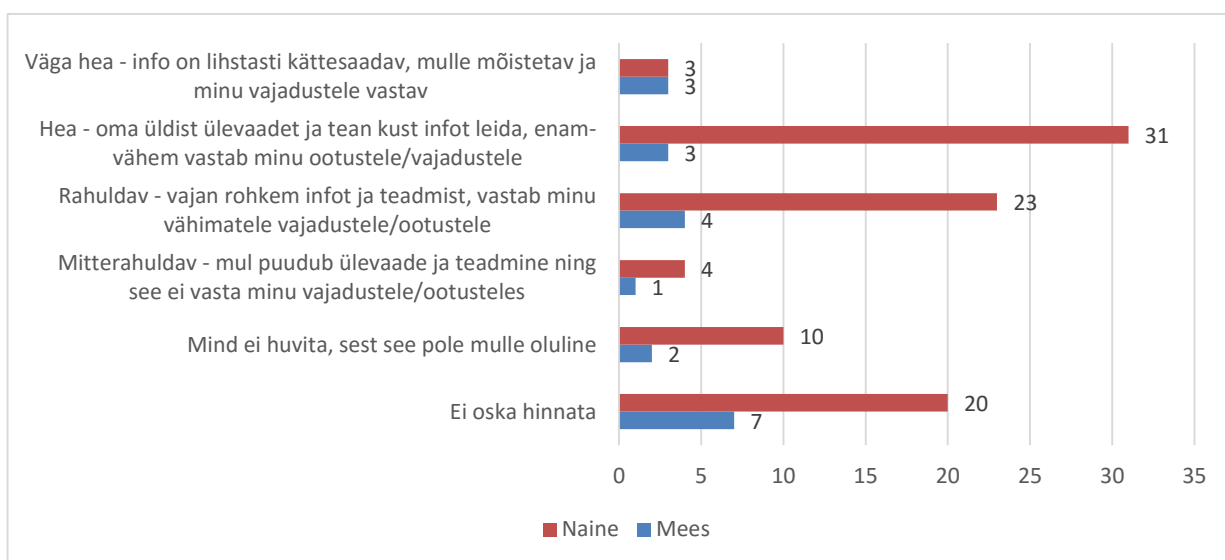
Millegipärast on vastajatel arvamus, et ühisvara korral muutub ühiseks ka kõik enne abielu omandatu – mitmel korral on rõhutatud, et soovitakse sellist olukorda vältida. Jällegi peab rääkima vähesest teavituse tasemest, sest valdkonda pole laiemale üldsusele lihtsas keeles tutvustatud. Kunagi oleks põnev teha uuring abielu lahutanute seas, et milliste arvamustega nad protsessi astusid, ning milliste probleemidega kokku puutusid, mis oli reaalsus võrreldes nende arvamustega vms.

Viimaks paluti vastajatel hinnata Eesti seadusandlust skaalal (Joonis 10):

- väga hea – info on lihtsasti kättesaadav, mulle mõistetav ja minu vajadustele vastav,

- hea – oma üldist ülevaadet ja tean kust infot leida, enam-vähem vastab minu ootustele/vajadustele,
- rahuldav – vajan rohkem infot ja teadmist, vastab minu vähimatele vajadustele/ootustele,
- mitte rahuldav – mul puudub ülevaade ja teadmine ning see ei vasta minu vajadustele/ootustele,
- ei oska hinnata,
- mind ei huvita, sest see pole mulle oluline.

Vastustest selgub, et 111 vastajast 35% ei oska hinnangut anda või ei huvita see teema neid selle jaoks piisavalt. Mitterahuldava ja rahuldava vastuse andsid kokku 28% vastajatest. Positiivse hinnangu, ehk vastuse „hea“ või „väga hea“ andsid kokku lausa 36% vastajatest.

Joonis 10 - Kuidas hindad tänast seadusandlust varaliste suhete reguleerimisel; autori koostatud

Autor peab sellist positiivsete vastuste hulka üllatavaks, arvestades, et selle grupi vastajad ei saa, vastustele tuginedes, üldiselt varasuhetest ja sellega seonduvast aru, kuid kindlasti peaks oluliselt madalam olema mitte teadlike osakaal. Juhul kui sarnane uurimus teostada uuesti kolme või viie aasta pärast oleks ehk võimalik võrrelda juba ka teadlikkuse muutusi.

Abiellunud enne 01.07.2010

Enne uue perekonnaseaduse jõustumist on käesoleva uuringule vastajate seas abiellunud 76 vastajat, neist 63 naist, ehk 82,9% ja 13 meest, ehk 17,1% vastanutest.

Vastajate vanuselisest jaotusest selgub, et kõige enam on vanuserühma 36 – 44 esindajaid 33 vastajaga, mis on 43%, järgneb vanuserühm 45 – 53 eluaastat 20 vastajaga, andes 26% vastajate kogumahust. Vanuserühmas 27- 35 eluaastat on 15 vastajat, mis on 20%, vanuserühm 54 – 62 eluaastat on esindatud 6 vastajaga, mis on 8% ning 63+ vanuserühmas oli 2 vastajat ehk vaid 2% kogumahust.

Maakondlikkus jaotuses on kõige rohkem vastajaid eelduslikult Harjumaalt, kust laekus 40 vastust (52%). Tartu maakonnast ja Lääne-Viru maakonnast on 9 vastajat (11%) ning ülejäänud maakonnad on esindatud 1 – 3 vastusega, välja arvatud Võru-, Rapla- ja Lääne maakonnad, kust ei laekunud ühtegi vastust.

Esimese abieluga on tegemist 67 vastaja puhul ning mitte esimese abieluga 9 juhul.

Kõrgharidus on 52 vastajal, kesk / keskeri haridus 21 vastajal ning 3 vastajal on põhiharidus.

Äriettevõtte omanike on enne 01.07.2010 abiellujate seas 24, millest 20 juhul on äriühinguks osüühing, 2 korral aktsiaselts ja FIE.

Uuringu autor palus peale üldiste andmete saamist vastata küsimusele „Milline on Sinu tänane abieluvarasuhete reguleerimise vorm“? Vastajatest 63 teadsid, et neil on ühisvara režiim ning 8 vastajat ütlesid, et neil on abieluvaraleping.

Järgnevas vabateksti lahtriga küsimuses paluti anda vastus küsimusele „Kas oled kursis täna kehtivate abieluvarasuhteid reguleerivate režiimidega? Kui oled kursis, siis palun nimeta need“.

Selgus, et 8 vastajat, kes on pidanud vajalikuks abielu kestel ühisvara režiimi muuta ning olid sõlminud abieluvaralepingu olid üldiselt täna kehtivate variantidega kursis – 4 neist suutsid vararežiimid loetleda, mis on 50%. Kuid 63-st ühisvara režiimiga vastajast suutis õigesti vastata vaid 7 isikut, mis on vaid 11% nende hulgast.

Järgmine küsimus, mis sai esitatud on „Kui Sa peaksid täna või tulevikus uuesti valima, siis millise hetkel kehtiva vararežiimi Sa valiksid“ vastused olid autori arvates üsna ilmekalt tõendamas fakti, et uues perekonnaseaduses loodud võimalused on olnud olulised.

Nimelt, hetkel 8 notariaalse abieluvaralepinguga isiku hulgast, valiksid 5 edaspidi lahusvara ning 2 vara juurdekasvu tasaarvestuse ja vaid üks vastajatest ei osanud valikut teha. Seega julgeb autor

väita, et loodud täiendavad võimalused on kindlasti olnud vajalikud, andes vajadusel võimaluse inimestel oma suhete olemust ise reguleerida.

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Lääne – Viru maakond. Valiks tulevikus lahusvara kuna: „Eelistan oma tulusid ja kulusid hoida abikaasast lahus“.

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Tartu maakond. Valiks tulevikus lahusvara kuna: „Eeldan, et täiskasvanud inimene vastutab oma vara eest ise, mitte ei kasuta abikaasat ära majanduslike hüvede saamiseks“.

63-st isikust, kellel on hetkel ühisvara, vastas 13, et nad ei oskaks valikut tänaste teadmiste põhjal teha ja nende kommentaaridest tuleb selgelt ka esile, et nad tõepoolest ei ole kunagi sellele teemale mõelnud ega tea võimalusi ja ei pea neid teadmisi ka oluliseks. 7 isikut valiksid lahusvara, kuid oma valikut kommenteerida ei soovinud või ei osanud. Vastajatest 5 arvas, et edaspidi valiksid nad vara juurdekasvu tasaarvestuse:

Naine, 54 – 62, kõrgharidus, Harju maakond. Valiks tulevikus vara juurdekasvu tasaarvestuse: „Ilmselt enne abielu olnud varad jäävad isiklikuks, aga kooselatud ajal soetatud on ühised“.

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Harju maakond. Valiks tulevikus vara juurdekasvu tasaarvestuse: „Ajaga omandatud jagatakse lahutuse korral võrdselt“.

Nendest vastusest tuleb autori hinnangul välja, et vaatamata oma eelnevale vastusele ja eelistusele ei olda siiski kursis ka ühisvara ja selle olemusega ega ei omata teadmisi vara juurdekasvu tasaarvestuse kohta.

Ning viimaks, 38 vastajat, ehk 50% valiksid ka tulevikus ühisvara, kõikidel sellise valiku tegijatel on esimene abielu ning ka hetkel kehtimas ühisvara režiim. Läbivalt tuli vastuse kommentaaridest välja, et tegemist on emotsionaalse teemaga ning mõne teise varasuhete reguleerimise vormi valikut peetakse lausa halvamaiguliseks ning usaldamatuse tunnuseks.

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Harju maakond. Valiks edaspidi ühisvara: „Kui tunned, et ei usalda teist inimest piisavalt ja peaks valima mõne muu vormi oma varaliste suhete reguleerimiseks, ei peaks selle inimesega abielluma“.

Mees, 36 – 44, kesk / keskeri, Harju maakond, on osaiühingu omanik. Valiks edaspidi ühisvara: „Kooselu tähendab usaldust“.

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Põlva maakond, on osaihingu omanik. Valiks edaspidi ühisvara: „Abielludes tehakse otsus teha kõike koos - luuakse kodu, kasvatatakse lapsi jne. Kuigi erinevatel aegadel võib olla ühe kaasa rahaline panus olla oluliselt suurem, siis sellegipoolest leian, et koos olnud aeg ning sel ajal soetatud vara, ongi ühine jõupingutus. Sest kui ema on väikelapsega kodus ning sissetulekut ei oma, siis ei saa kuidagi lugeda, et tema panus oleks sellel ajaperioodil perekonda väiksem. Kui üks abikaasadest kaotab töö või jääb haigeks ning sissetulekut ei oma, siis saadaksegi hakkama teise kaasa sissetulekuga. Koos ollakse nii heas kui halvas. Ning kui see hea otsa saab ning lahutama hakatakse, siis tuleks see ühine vara ka ühiselt jagada, arvestamata seda, et "aga minu palk oli suurem kui sinu oma" või et "mina värvisin kodus seinad ära, seega on minu panus suurem" või et "enne abielu oli minul auto ning sinul polnud, seega peaksin meie praeguse pereauto endale saama".

Kindlasti on selliste vastuste üheks põhjuseks vähesed kogemused või juurdunud arusaamad abielust kui institutsioonist. Kõik viimasesse gruppi jäänud vastajad olid oma esimeses abielus ning ei olnud kunagi varasuhteid muutnud. Eesti ühiskonnas on levinud traditsiooniline arusaam perekonnast kui kooslusest, mida iseloomustab ühistegevus, ühisvara ja osapoolte võrdväärus. Seega on varauhisuse varasuhe vastavuses peresuhete olemuse ja tähendusega ning kooskõlas ühiskonnas valitsevate tõekspidamiste ning ootusega⁶⁷.

Siin grupis oli ka vastajaid, kellel on äriühingud, kuid kes vaatamata sellele ei ole pidanud vajalikuks täiendavate notariaalsete korralduste järele. Abikaasad on abielu jooksul, kui suhted on veel head, kindlal veendumusel, et lahutuse korral suudetakse vara õiglaselt ja probleemideta jagada. Paraku näitab Eesti kohtupraktika, et üsna tihti see nii ei lähe ning kohtulike lahutuste arv on suur. Autor jättis küll uurimata, kas abikaasad on teadlikud, et lisaks varadele on ühised ka kohustused, kuid tuginedes isiklikele kogemustele ja kokkupuudetele erinevate isikute ja arvamustega, on selle asjaolu osas samuti teadlikkus madal.

Autorile üllatuseks oli vastajate hulgas ka 5 isikut (6,5% vastajatest), kes ei teadnud, milline varasuhe neile kehtib, ometi peaks ühisvara režiim ja selle olemus üldteada olema. Kõigi 5 vastaja jaoks on tegemist nende esimese abieluga. Nende seas ei olnud kedagi, kes oleks osanud nimetada täna kehtivaid abieluvararežiime ja nad ei osanud vastata ka küsimusele, millise valiku nad

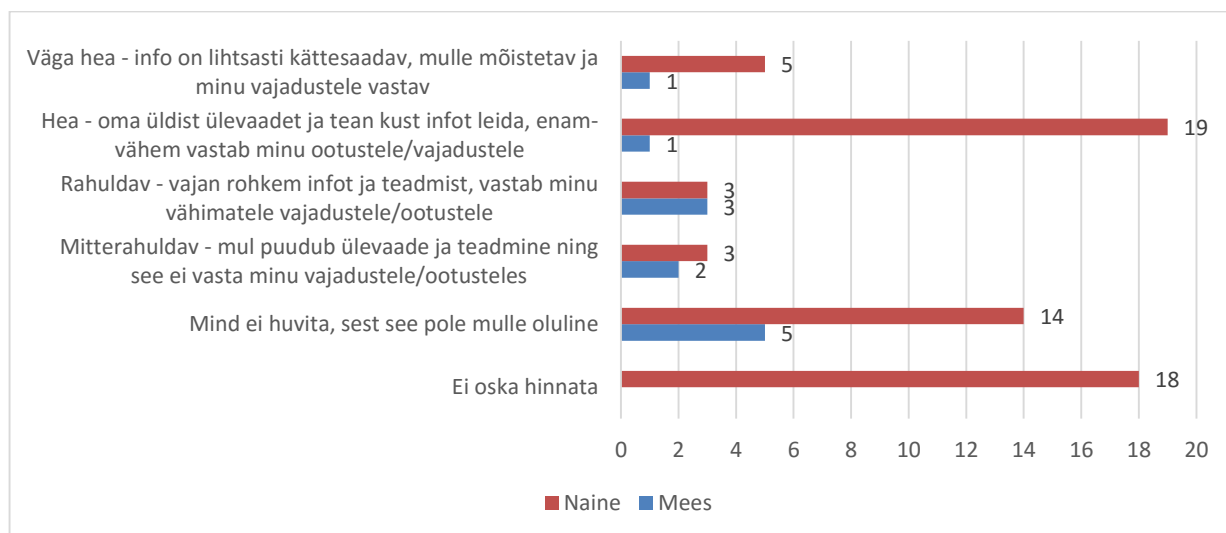
⁶⁷Kutsar, D; Biin, H; Hallik, L; Kasearu, K; Kõre, J; Sutrop, M; Trumm, A; Vavrenjuk, E. (2008) Perekonnaseaduse eelnõu sotsiaalsete mõjude analüüsi aruanne. Tartu, lk 18 [WWW] – www.riigikogu.ee

tulevikus teeksid. Kõikidel vastajatel, 2 meest ja 3 naist, on kõrgharidus, seega ei saa nende vastuste põhjal väita, et teadmatuse põhjuseks on madal haridustase. Põhiliselt jäi kõlrama, et vara juurdekasvu tasaarvestuse režiimi osas on täielik teadmatus:

Naine, 36 – 44, kõrgharidus, Tartumaa: „Et oskaksin eelmisest midagi valida, peaksin selle teema kohta rohkem teadma. Näiteks jääb lahtiseks vara juurdekasvu tasaarvestuse täpsem mõiste, et mida see endas sisaldab“.

Naine, 54 -62, kõrgharidus, Hiiu maakond: „Raske valida, kuna näiteks vara juurdekasvu arvestusest pole kuulnudki“.

Viimaks, küsimusele „kuidas hindad tänast seadusandlust varaliste suhete reguleerimisel“ vastas kokku 74 isikut. Nendest 37 isikut, ehk 50% vastajatest ütlesid, et nad kas ei oska hinnangut anda, või et see temaatika neid ei huvita. Mitterahuldava hinnangu andis 6,7% vastajatest ehk 5 vastajat, rahuldava 8,1% ehk 6 vastajat. Vaid 35% vastajatest, ehk 26 isikut andsid positiivse hinnangu, kas „hea“ või „väga hea.“ Meessoost vastajad ütlesid kõige enam, et see teema neid ei huvita ja naised andsid enam – vähem võrdselt vastuseid, et ei oska hinnata või hindasid seadusandluse „heaks“ (joonis 11).

Joonis 11 – Hinnang abieluvarasuhteid reguleerivale seadusandlusele; autori koostatud

Kuna 50% vastajatest on hetkel ühisvararežiim ja nad valiksid selle ka edaspidi, arvas autor, et need vastajad annavad seadusandlusele pigem positiivse hinnangu ja tulemus on parem, paraku

see siin ei kajastu. Kas see võib olla probleemiks ning, mis täpselt sellise tulemuse põhjustas peab välja selgitama juba mõni järgnev uurimustöö.

Abiellunud peale 01.07.2010.

Juulis 2010 kehtima hakanud uue perekonnaseaduse eelnõu seletuskirjas toodi välja, et varasema perekonnaseadusega võrreldes pöörab eelnõu oluliselt rohkem tähelepanu perekonnasuhte n-ö nõrgema osalise (alaealine laps, varatu abikaasa) seisundile. Samuti annab seadus senisest selgemini piiritletud otsustuskriteeriumid kohtule⁶⁸. Abiellujatele loodi täiendavad võimalused oma varasuhteid reguleerida ning küsitluse raames soovis autor teada, kas neid on kasutatud ja mis on konkreetsete valikute tegemise peamised põhjused.

Peale uue perekonnaseaduse jõustumist on käesoleva uuringule vastajate seas abiellunud 78 vastajat, neist 62 naist, mis on 79,4% ning 16 meest, mis on 20,6% vastanutest.

Kõige suurema vastajate osakaaluga on vanuserühm 27 – 35 eluaastat, milles on 46 vastust, ehk 59% kõigist vastajatest, järgnes vanuserühm 36 – 44 eluaastat 19 vastajaga, andes kokku 24,3%. vanuserühmades, 18 – 26 ning 45 – 53 eluaastat, on mõlemas 6 vastust, mis teeb 7,7% ühe rühma kohta. Lisaks on 1 vastus tulnud ka 54 – 62 vanuses isikult. Mitte ühtki vastust ei ole alla 18 ega 63+ vanuses vastajatelt.

Esimese abieluga on tegemist 67 vastaja jaoks ning 11 isikut on abielus mitmendat korda.

Maakondlikkus jaotuses on kõige rohkem, 57 vastust ehk 73%, vastajaid Harjumaalt, ning sellele järgneb 11 vastuse ehk 14%-ga Tartumaa ja 6 vastuse, ehk 7,7%-ga Ida-Virumaa. Ülejäänud maakondadel on vastuseid 1 – 2 andes kokku 12,8% vastustest. Mitte ühtegi vastust ei ole Hiiu-, Jõgeva-, Lääne-, Rapla –ja Valga maakondadest.

Kõrgharidus on 49 vastajal (62,8%) ja kesk / keskeri haridus 29 vastajal (37,2%). Selles vastajate rühmas ei ole mitte ühtegi põhiharidusega vastajat.

Äriettevõtte omanike on 78-st vastajast 15, ehk 19%. Äriühing osäühing on 12 vastajal, ühel on täisühing, ühel aktsiaselts ning üks vastajatest on FIE.

⁶⁸ Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri (544). lk 2 WWW -<http://www.riigikogu.ee>

Peale 01.07.2010 abiellunutele oli esimene sisuline küsimus: „Milline on sinu abieluvararežiim“? Üle pooltel, ehk 48-l vastajatest (61,5%) on ühisvara režiim ning 25 vastajal (32%) on lahusvara. Vara juurdekasvu tasaarvestus on vaid kahel (2) vastajal, andes 2,5%. Autorile üllatuseks on ka selles rühmas vastajaid, kes ei ole neile kehtiva vararežiimiga kursis. Vastuse „ei tea“ andis 3 isikut.

Järgnevalt sooviti vastajatelt teada, miks nad valisid just selle abieluvarasuhete reguleerimise režiimi. Lubatud oli valida rohkem kui üks variant ja ka vabateksti lahter oli kommentaaride sisestamiseks avatud.

Ühisvara valinud isikute peamine selgitus oli, et otsus tehti koos abikaasaga peale põhjalikku uurimist, selliseid vastuseid oli 32. Lisaks öeldi 7 korral „sest nii on kombeks“ ja 6 korral, et nad usaldasid oma abikaasat, kes ütles, milline vararežiim tuleb valida. Perekonna ja sõprade soovitus kuulab vaid 1 isik. Lisaks oli veel 5 inimest, kes ütlesid, et valik tehti huupi, kuna see teema pole oluline. Lahtrisse „muu“ andsid vabatekstina kommentaari 6 inimest. Nende arvamustest tuli välja, et varasuhe valiti kiirustades ja kolmel korral viidati, et eriti seda teemat ei uuritud:

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Tartumaa: „Meil ei tulnud see abikaasaga tegelikult jutuks. Avaldust sisse viies küsiti lihtsalt, et kuhu lahtrisse linnukese teeme. Tegime siis ühisvarasse. Tundus kuidagi sobilik“.

Lahusvara valinud vastajate seas oli kõige populaarsem 15 vastusega variant „otsustasime koos peale põhjalikku uurimist“. Ühel korral öeldi, et kuulati perekonna / sõprade nõuannet ning ühel korral, et valiti huupi. Vabateksti lahtris anti lisaks teada, et tegemist on olnud varalise vabaduse sooviga ja ühe partneri (vastaja) kindla sooviga varasuhteid eraldi hoida. Kahel korral mainiti ka seda, et on olnud ebameeldiv kogemus vara jagamisel ning, et kaaslasel on võlad, mida ei soovita endale saada. Vaid üks vastaja on märkinud, et lahusvara sai valitud kuna abikaasa tegeleb ettevõtlusega.

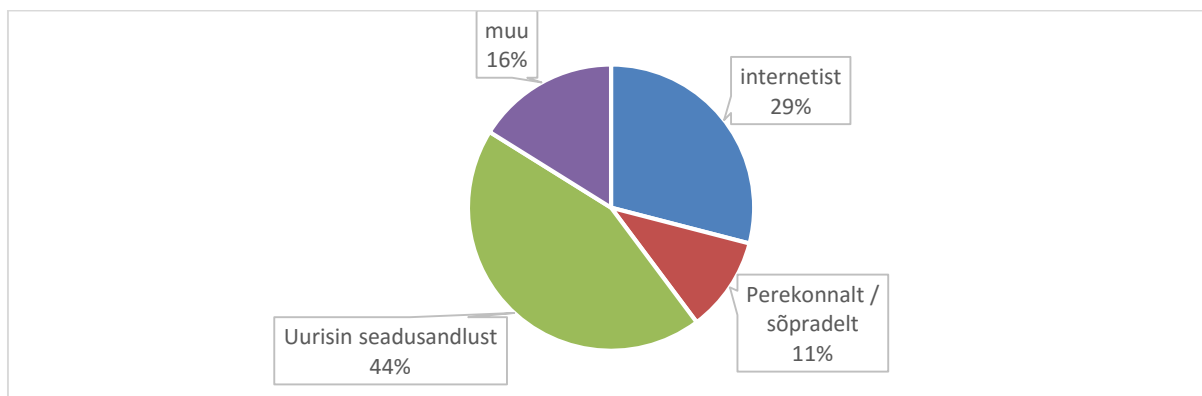
Vara juurdekasvu tasaarvestuse valinud mõlemad vastajad ütlesid, et otsus tehti koos abikaasaga peale põhjalikku uurimist.

Vastajatest, kes väitsid, et nad ei tea neile hetkel kehtivat vararežiimi, vastas üks, et abikaasa tegi otsuse, ning ühe hinnangul ei ole tegemist olulise teemaga ja valik tehti huupi. Lisaks tuli neilt ka 1 vabateksti kommentaar:

Naine, 27 – 35, kesk / keskeri haridus, Harjumaa: „Abikaasaga koos kiirelt otsustasime mingi ühe variandi kasuks voldikust“.

Järgnes küsimus: „kust leidsid infot otsuse langetamiseks?“. Lubatud oli valida rohkem kui ühe variandi vahel ja jällegi oli võimalus lisada ka vabatekstina kommentaar.

Kõige enam, 44% vastuseid sai valik „uurisin ise seadusandlust“, sellele järgnes 29%-ga vastus, et infot leiti internetist ja 11%, et infot saadi sõpradelt või perekonnalt (joonis 12). Valiku „muu“ kasuks tegi 16% vastajatest ning nende kommentaaridest sai autor järgmised vastused. Paaril vastajal on õiguslane haridus ning korduvalt vastati, et see info oli peas olemas, või siis lihtsalt ei peetud vajalikuks seda eelnevalt otsida. „Papp soovitas leerikoolis“, „notar“ ja „kõige levinum vorm“ oli esindatud ühe vastusega. Oli ka 2 vastust, kus öeldi, et info saadi abiellumise avalduse esitamise hetkel ametniku antud infovoldikult.

Joonis 12 – Kust leidsite infot abieluvararežiimi valikut tehes; autori koostatud

Autori teeb murelikuks siinkohal, et mitte kordagi ei ole mitte ühegi vastaja poolt mainitud, et infot oleks andnud ametnik – nagu ka viimasest vastusest järeldada võib, ulatatakse abiellujatele flaier ning jäetakse nad otsuses üksi. Vastavalt perekonnaseaduse § 7, lg 1-1⁶⁹ kohaselt on perekonnaseisuametnik ka notar või vaimulik, kellel on õigus perekonnaseisutoiminguid teha. Loomulikult ei saa otsust teha keegi teine peale avalduse esitajate, kuid tekib õigustatud küsimus, kas ametnikud on piisavalt huvitatud ja varasuhete valdkonnas haritud, et ise nõu anda. Sarnase isikliku kogemuse omanik on ka autor, kui abiellumisavaldust sisse viies vararežiimide kohta lisainfot uurides põikles ametnik vastuse andmisest kõrvale ja soovitas voldikut lugeda.

⁶⁹ Perekonnaseadus. 01.07.2010 – RT 10.03.2016, 3.

Järgnevad 2 küsimust analüüsitakse ühes koos: „kui mõtled oma tänastele teadmistele, siis kas arvad, et Sul oli piisavalt infot enne abiellumist, et teha enda jaoks õige valik“ ning „kas Sa oled mõelnud abielu jooksul abieluvararežiimi muutmisele“?

Esimesele küsimusele andsid vastuse „jah“ 67 vastajat, mis on pea 86% ja „ei“ 11 vastajat ehk 14%. Kusjuures, kahele „ei“ vastuse andjale ei olnud tegemist esimese abieluga ja 4 neist on äriettevõtte omanikud, mis näitab, et ka korduval abiellumisel ei viida ennast valdkonnaga kurssi, kuna seda ei peeta oluliseks.

Järgmisele küsimusele sai vastata jah, ei ja võibolla või jätta vastus vabatekstilahtrisse „muu“. Lisaks palus autor kõigil ka täiendavalt antud vastust kommenteerida. Kuus vastajat, ehk 8% ütlesid, et on mõelnud abieluvararežiimi muutmisele. Vastajatest 5 on ühisvararežiim ja neist 2 vastajat on öelnud, et neil oli enda arvates piisavalt teadmisi, et õige valik teha enne abiellumist, siiski on sooviksid nad edaspidi muutusi teha:

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Harjumaa: „Sooviksin suuremat varalist iseseisvust ja enda vara kaitsta“.

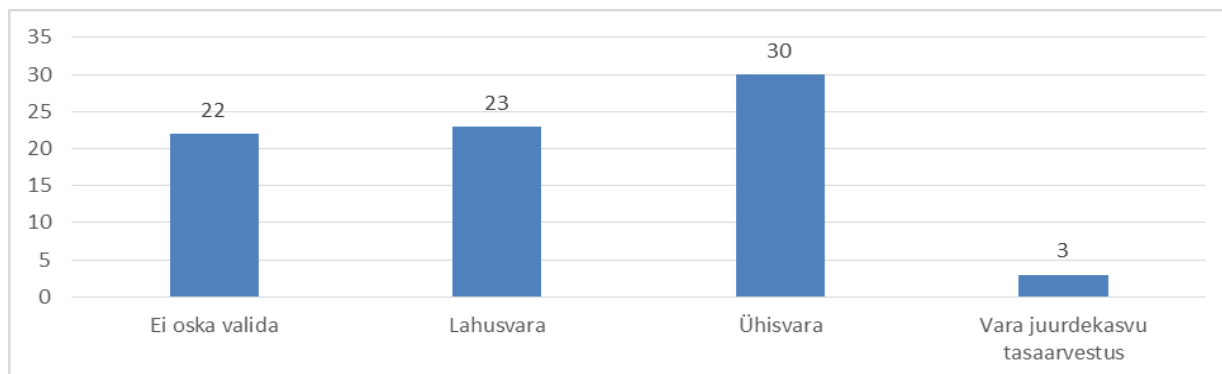
Vastaja, kellel on lahusvara ja kes on öelnud, et on soovinud vararežiimi muuta, ei ole eelnevalt oma teadmisi piisavaks pidanud õige otsuse tegemiseks, aga samas ka öelnud, et enne abiellumist mingit infot ta ei kogunud, vaid valik tehti huupi. Praegu põhjendab ta soovi varasuhet muuta järgmiselt:

Naine, 27 – 35, kesk / keskeri haridus, Harjumaa: „Pärimine on teistsugune kui ühisvara puhul“.

Vastuse „võib-olla“ andsid 14 vastajat (18%), neist 7 on ühisvararežiim ja 6 vastajat on öelnud, et neil oli piisavalt teadmisi, et enda jaoks õige otsus teha, ühel ei olnud piisavalt teadmisi. Selgitustes tuuakse välja, et varasuhet võiks muuta kui abikaasad peaksid hakkama tegelema ettevõtlusega või kui peaks mingid muud muudatused pereelus tekkima.

Vastajatest 35 ehk 45% ei ole mõelnud abieluvararežiimi muutmisele ja kõigil on hetkel valitud ühisvara. Vastajates 28 ehk 80% on naised! Põhjendusi on seinast – seinale, öeldakse, et ollakse oma valikuga rahul ja panustatakse abikaasaga võrdselt ning, et usaldatakse oma partnerit. Viidatakse ka sellele, et pole olnud vajadust lahutusele mõelda, kuid autori arvates on sellel hetkel juba hilja midagi muutma hakata või ümber mõelda. On ju isegi meediast läbi käinud juhtumid kus vara jagamisega hakkama ei saada või ühe abikaasa võlad teise kanda jäävad.

Edasi oli küsimus: „Kui peaksid (tulevikus) uuesti valima abieluvaraliste suhete reguleerimise režiimi, siis millise?“ (joonis 13).

Joonis 13 – Millise vararežiimi valiksid tulevikus; autori koostatud

Vastanutel paluti seda vastust ka vabateksti lahtis kommenteerida. Ühisvara eelistanute seas oli peamiseks argumendiks, et pereelus peaks kõik ühine olemagi ja see on niimoodi kombeks.

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Tartumaa: „Lahusvara ei sobi, sest laste saamisega seoses olen tööturul eemal olnud; vara juurdekasvu tasaarvestuse süsteemist pole ma kunagi tegelikult aru saanud, st väga keeruline tundub. Ühisvara on lihtsaim, sest pereelus on niikuinii kõik ühine“.

Lahusvara eelistavad isikud toovad välja, et soovivad varalist iseseisvust ning turvatunnet:

Naine, 27 – 35, kõrgharidus, Tartumaa: „Iial ei tea, mis elu tuua võib, nii et mis on minu oma, on minu oma. Ja ühisvara on ühiselt teenitud vara. Kui abikaasa ettevõtlus peaks nihu minema, siis ei vastuta ma tema möödapanekute eest oma isikliku varaga“.

Toodi välja ka pärimise ning kärgpere teema, lisaks omab antud vastaja ka äriühing osahingut:

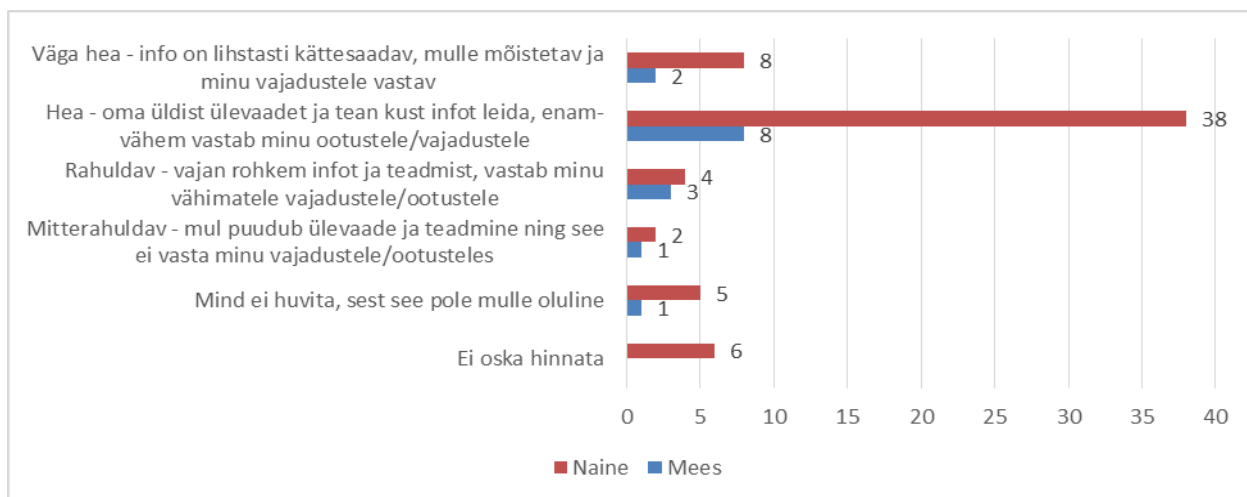
Mees, 54 – 62, kõrgharidus, Harjumaa: „Lihtsalt lahusvara, st vara on selle, kelle nimel ta on, režiim on näiteks kärgpere mudeli korral mõistlikum. Mõlema abikaasa järeltulijad on seeläbi juba varalises selguses edaspidises vaates“.

Kolm vastajat, kes valiks edaspidi vara juurdekasvu tasaarvestuse, oma valikut ta põhjendada ei soovinud.

Lisaks oli ka 22 vastajat, kes ei oskaks hetkel sellist valikut tuleviku vaates teha. Neist 19 on varasemalt vastanud, et on olnud hästi informeeritud, et esimesel korral enda jaoks õige valik teha

ja hetkel on kõigil ühisvararežiim. Kommentaaride osas rõhutatakse, et peamiselt sõltub võimalik tuleviku valik ikkagi potentsiaalsest uuest kaasast ning olukorrast üldisemalt.

Nagu ka eelnevalt, oli viimaseks palve hinnata tänast seadusandlust varaliste suhete reguleerimisel eelpool toodud skaala järgi. Vastused on selgelt positiivsemad kui eelmistes gruppides (joonis 14).

Joonis 14 – Kuidas hindad varasuhteid reguleerivat seadusandlust; autori koostatud

Peale perekonnaseaduse muudatust abiellunud on andnud paremaid hinnanguid – nad on valdkonnaga rohkem kursis ja ka oma teadmisi hindavad kõrgemalt. 56 vastajat, ehk ligi 72% annavad hinnanguks „hea“ või „väga hea“. Negatiivse hinnangu, ehk vastuse „rahuldav“ või „mitterahuldav“ on andnud 10 vastajat ehk ligi 13%. Paraku on ka siin siiski neid, keda varasuhete reguleerimine või seda reguleeriv seadusandlus ei huvita, sest 12 vastajat ehk 15% kas ei oska hinnangut anda või väidavad, et see pole neile oluline.

3.4. Uurimuse järeldused ja ettepanekud

Uuringu tulemused näitavad, et mitteabielulistes suhetes olevad isikud, keda on vastajate hulgas 111, on peamiselt vanuses 27 – 35 eluaastat, mis on ka statistikaameti andmetel kõige suurema rahvastikuarvuga vanuserühm. Mitteabielulistes suhetes olevad isikud, kes küsitlusele vastasid, elavad peamiselt Harjumaal ning on kõrgharidusega ja äriettevõtte omanikke on nende hulgas 28.

Enne 01.07.2010 on abiellunud 76 vastajat, nad on peamiselt vanuses 36 – 44 eluaastat ja on kõrgharidusega. Peamiselt elavad vastajad Harjumaal ja äriettevõtte omanikke on nende hulgas 24.

Peale 01.07.2010 abiellunuid vastas küsitlusele 78, peamiselt on nad vanuses 27 – 35 eluaastat ning nad on kõrgharitud, elavad Harjumaal ja äriettevõtte omanikke on nende hulgas 19.

Abieluvararežiimidega on enda väitel kursis ligi 50% mitteabielulistes suhetes olevatest isikutest. Praeguste teadmiste pealt ei oskaks 26% nendest vastajatest vararežiimi valikut teha, kuna pole olnud vajadust temaatikaga ennast kurssi viia, kuid peetakse oluliseks, et informatsioon oleks vajadusel lihtsasti kättesaadav.

Peamiselt soovitakse lisainfot leida internetist (43%) ja ise seadusandlust uurides (22%). Sellest tulenevalt soovitab autor kindlasti üle vaadata internetis kättesaadavad andmed ja info ning kriitiliselt hinnata, kas selgitused on ka tavalisele inimesele arusaadavad või ehk oleks vajalik informatsiooni täpsustada.

Mitteabielulistes suhetes isikutest teeksid valiku lahusvara kasuks 38% vastajatest, mis on suurem abielus olevate isikute tulemustest, kus enne 01.07.2010 abiellunute hulgas oli see 16% ning peale uue seaduse jõustumist abiellunute seas 30%. Põhjus võib olla osaliselt selles, et nooremad inimesed, kes pole soovinud kooselu seaduslikuks muuta, kardavad oma varalise iseseisvuse kadumise pärast ning näevad lahusvara kui neile sobivaimat lahendust. Selline mentaliteet kõlas läbi ka antud vabas vormis vastustest, kus mainiti mitmel korral, et kardetakse teise osapoole omakasu. Meessoost vastajate arv on siin oluliselt suurem kui mis tahes teises vararežiimi valikut analüüsivas küsimuses, seda võrreldes ka abielus olevate vastajatega.

Ühisvara sooviksid võimalikus tuleviku abielus rakendada 25% hetkel mitteabielulistes suhetes olevatest vastajatest, mis on väiksem kui teistes rühmades, kus enne uut perekonnaseaduse muudatuse jõustumist abiellunute hulgas on see 50% ning peale uue seaduse jõustumist 38%. Siin antud vabateksti vastustes paistis välja noorte, mitte abielus olevate vastajate emotsionaalsus antud küsimuses. Viidati sellele, et kui valida mistahes muu vararežiim, tähendaks see usaldamatust ning sellisel juhul poleks vaja üldse abielluda. Korduvalt mainiti, et tegemist on traditsionaalse valikuga ning ühises elus tuleb kõike jagada.

Abikaasade varalisi suhteid reguleerib abieluvaraõigus, milles sätestatud abieluvara regulatsioonidega on määratud kindlaks abikaasadele kuuluva vara omandisuhted. Abieluvaraõiguse regulatsioonidega sätestatakse terviklikult kummagi abikaasa kogu vara asjaõiguslik staatus, samuti eeskirjad, millest tuleb lähtuda nii vara valdamisel, kasutamisel ja käsutamisel kui ka vara jagamisel varavahekorra lõppemise korral⁷⁰.

Autor ei uurinud teadlikkust selles osas, et tulenevalt seadusele on ühisvara korral ühised ka kohustused, laenud, võlad ja näiteks ka kummagi abikaasa arvel olev raha, kas sellise teadmise omandamine muudaks vastajate arvamust ning paneks mõtlema teemale pigem pragmaatiliselt kui emotsionaalselt. Ühisvara soovivad tulevikus valida enamjaolt naisterahvad, ka selles rühmas on nende osakaal antud küsimuses väga suur ehk 87%.

Kindlasti on madal abielude arv tingitud konfliktist meeste ja naiste vahel, kus noort meest, vanuses alla 40, peetakse tööturul „parimas eas“ olevaks ja tema sissetulek on pigem väga hea. Samas on alla 40 aastased naised tööandjate silmis „riskirühm“, kes iga hetk võivad koju jääda. See takistab autori hinnangul naistel karjääri tegemist ja seega nende sissetulekud on väiksemad. Nagu vastustest välja tuli, kardavadki mehed, et kui nad rohkem panustavad, jäävad nad abielu lõppedes seisu, kus väiksemate võimalustega naine saab ebaõiglaselt osa nende teenitust.

Samas, vastavalt PKS § 16 lg – le 1 on abikaasad vastastikku kohustatud oma tööga ja varaga perekonda ülal pidama. Perekonna ülalpidamine tähendab PKS § 16 lg 2 järgi tegevust ja varalisi panuseid, mis on perekonna elutingimuste kohaselt vajalikud ühise majapidamise kulude katteks ning kummagi abikaasa ja nende ülalpeetavate laste tavapäraste ning erivajaduste rahuldamiseks⁷¹. Seda käsitlust tasuks kindlasti rohkem laiemale üldsusele propageerida, samuti ka seda, et soov oma varasuhted abielludes täpselt paika panna ei ole midagi taunimisväärset, vaid näitab inimeste vastutuse võtmise ja ette planeerimise võimet.

Enne 2010 abiellunud isikute teadmised abieluvararežiimide osas on kasinad. Suudetakse nimetada peale ühisvara mõningatel juhtudel ka lahusvara või abieluvaralepingut, kuid uurimustulemustele tuginedes võib autor kinnitada, et vara juurdekasvu tasaarvestus ei ole neile üldse teada.

⁷⁰ T. Anepaio, A. Hussar, K. Jaanimägi, S. Kaugia, K. Land, V. Olle, P. Roosmaa. Sissejuhatus õigusteadusesse. Tallinn 2005, lk 139.

⁷¹ K. Degener, Abikaasade vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhe. Tartu Ülikool 30.06.2016, Doktoritöö

Peale 2010 abiellunute seas on teadlikkuse tase parem, kuna ollakse olnud olukorras, kus valikut tehes on tutvutud kõikide variantidega, kuid ometi oli nende hulgas ainult 2 vastajat, kellel on hetkel valik tehtud vara juurdekasvu tasaarvestuse kasuks.

Kui uut perekonnaseadust loodi, oli esmasest versioonis soovitud automaatseks vararežiimiks määrata vara juurdekasvu tasaarvestus. Selline lahendus läbi ei läinud ning jääd siiski ühisvara juurde, ning lisati täiendavad võimalused.

Antud küsitluse tulemusi analüüsid autor, et vaatamata sellele, et vara juurdekasvu tasaarvestus on tõenäoliselt üks parimaid varasuhete reguleerimise viise, ei teata selle võimalusi. Täiendav teavitamine ja rahva harimine on kindlasti vajalik, sest põhimõtteliselt ei tulnud uurimusele selles vastajate rühmas mitte ühtegi vabatekstina antud vastust, kus oleks kommentaar lähedal reaalsusele. Seda vararežiimi peetakse pigem ühis- kui lahusvaraks ja aetaksegi ühisvaraga täiesti segamini. See tähendab, et arvatakse, et vara juurdekasvu tasaarvestuse režiimi korral jääb kõik, mis enne abielu omandatud jätkuvalt isiklikuks ning abielu jooksul omandatu läheb jagamisele.

Mitteabielulistes suhetes olevatest isikutest ei oska praegusele perekonnaseadusele hinnangut anda 35% vastajatest. Positiivse hinnangu „väga hea“ või „hea“ andsid 36% ning negatiivse „rahuldav“ või „mitte rahuldav“ 28% vastajatest. Küll aga on hinnang seadusandlusele parem abielus olevate isikute seas. Enne 2010 abiellunud andsid positiivse hinnangu 35% ulatuses, samas neid, kes ei osanud või ei soovinud hinnangut anda oli 50%. Peale 2010 abiellunute seas oli positiivsete vastuste hulk 72% ja mitteteadlike ja teema vastu huvi mitte tundvate isikute hulk vaid 15%.

Vaatamata sellele, et mitteabielulistes suhetes olevate vastajate rühm ei ole pidanud uurima seadusandlust varasuhete osas, peaks autori hinnangul teadlikkuse tase olema kõrgem ka nende seas. Praegused noored on ehk mõne aasta pärast ise abiellunud ning nagu varem ära märgitud sai, tehakse tihti varasuhete osas otsuseid kiirustades ja läbi mõtlemata. Nagu iga teemaga – mida varem noori kaasa mõtlema panna ja neid õpetada ja suunata, seda suurema tõenäosusega suudavad nad edasises elus õigeid ja endale sobilikke otsuseid teha.

Uurimistulemustele tuginedes järeldab autor, et äriühingu omanikuks olemine ei ole mõjutanud isikute eelistusi vararežiimi valikul ning täiendavalt on varasuhteid reguleerinud vaid üksikud vastajad.

Perekonnad püsivad seaduspäraselt koos ühistegevuse baasil. Välise abielu ja perekonda kooshoidvate jõudude asemel on määravad pereliikmete, iseäranis abikaasade/partnerite vahelised emotsionaalsed ja eetilised suhted (sh. usaldus, ausus, üksteise vajadustega arvestamine jne.), mis toetavad ühist eesmärgivõttu ja tegutsemist selle nimel⁷².

Ainult seaduste väljatöötamisest, rakendamisest ja normide kehtestamisest ühiskonnas ei piisa. Järeilmõjude hindamine annab hea võimaluse teha lisakommunikatsiooni sihtrühmale pakkudes informatsiooni kättesaadavust parimal oodatud viisil, rõhutada seaduse algset mõtet, põhiväärtusi ning vähendada mitteteadlikkusest tulenevaid lisakulutusi.

⁷² Kutsar, D; Biin, H; Hallik, L; Kasearu, K; Kõre, J; Sutrop, M; Trumm, A; Vavrenjuk, E. (2008) Perekonnaseaduse eelnõu sotsiaalsete mõjude analüüsi aruanne. Tartu lk 4 [WWW] – www.riigikogu.ee

KOKKUVÕTE

Lõputöö on koostatud kolmes peatükis. Esimeses peatükis tutvustas autor Eesti aladel ajalooliselt kehtinud varasuhete reguleerimise võimalusi ning tutvustas täna kehtivaid võimalusi. Töö teises empiirilises peatükis tutvustab autor ülevaatlikult võimalusi Saksamaal varasuhete reguleerimiseks, sest meie seadusandlus on uue perekonnaseaduse loomisel aluseks võtnud muuhulgas ka selle riigi kogemused. Kolmas peatükk on pühendatud uurimuse tulemuste analüüsimisele ning järelduste tegemisele.

Eestis on läbi aastasadade kehtinud erinevaid vorme abieluvara suhete reguleerimiseks. Koos viimase okupatsiooni saabumisega sai ainukeseks võimalikuks režiimiks ühisvara, mis on niivõrd tugevalt juurdunud, et ka tänapäeval on see üks põhilisemaid valitud abieluvara reguleerimise vorme. 2010. aasta seadusemuudatusega on seadusandja poolt abiellujatele loodud lisavõimalusi, kuidas ühise elu jooksul soetatud vara omavahel paremini jagada. Lisaks ühisvarale saavad abielluvad paarid nüüd valida ka lahusvara ning varajuurdekasvu tasaarvestuse režiimide vahel. Otsus, millist varasuhet rakendatakse, tuleb teha abiellumisavalduse esitamise hetkel.

Varalahususe korral ei teki mitte mingit ühisvara ning abikaasasid käsitletakse varasuhetes kui mitte abielus olevaid isikuid. Aga ka varalahusus ei ole siiski absoluutne, sest praegune perekonnaseadus sätestab, et abikaasadel on kohustus pere eest hoolt kanda ja abikaasad ei tohi tehingutega perekonna heaolu rikkuda. Heaolu rikkumiseks saab pidada näiteks perekonna ühise eluaseme müümist, mida ei saa teha ilma teise abikaasa nõusolekuta.

Vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhete kestel omandatud asjadele samuti ühist omandit ei teki. Mõlemad abikaasad on enda poolt omandatava vara ainuomanikud ja tohivad oma varaga üksi tehinguid teha. Kumbki abikaasa vastutab ise enda poolt võetud kohustuste (nt laenude) eest. Ühiselt vastutatakse vaid nende kohustuste eest, mille üks abikaasadest on võtnud ühise majapidamise korraldamiseks, laste huvides või perekonna vajaduste katmiseks. Oluliseks saab

vara juurdekasvu tasaarvestus lahutuse korral kui abikaasade vara juurdekasvu tasaarvestama hakatakse.

Kuna ühisvara ja lahusvara olemus on üldteada, siis arusaadavatel põhjustel on need kaks režiimi tänasel ajal enim rakendust leidvad. Ühisvara jagamise kohta leiab palju Riigikohtu lahendeid, mis aitavad mõista seadusandja tahet. Samas nii lahusvara kui ka vara juurdekasvu tasaarvestuse osas meil täna kohtupraktika sisuliselt puudub. Autor arvab seda tulenevat sellest, et näiteks vara juurdekasvu tasaarvestus ei ole abiellujatele piisavalt arusaadav, mistõttu seda varianti tänaseni aktiivselt ei valita. Ometigi on tegemist üsna tavapärase abieluvara režiimiga Lääne – Euroopas, mis ajendas autorit põhjalikumalt uurima Saksamaal suhete reguleerimiseks kasutusel olevaid vararežiime.

Abieluvaralepingu sõlmimisel Saksamaal ei või abikaasad mitte ainult valida ühte võimalikest lepingulistest abieluvara režiimidest, vaid muuta ka vastava abieluvara režiimi individuaalseid sätteid. Üldisest juurdekasvu tasaarveldamise režiimist kõrvalekaldumisel võivad abikaasad valida lahusvara, ühisvara ja soetisvaras osalemist võimaldava valikulise abieluvararežiimi vahel. Kui valitakse lahusvara režiim, siis tühistatakse seadusjärgne abieluvararežiim. Sellise lepingulise abieluvararežiimi korral juurdekasvu tasaarveldamist ei toimu. Erinevalt meil kehtivast normist, ei pea abikaasad juurdekasvu tasaarvelduse korral koostama varade nimekirja, kuigi see muudab lihtsamaks abielu jooksul tekkinud juurdekasvu tõendamise.

Viimaks analüüsis autor uurimuse tulemusi. Uurimus on teostatud lumepallimeetodil, jagades online küsitlust sotsiaalmeedias ning pereelu foorumis. Lõplikuks vastajate arvuks jäi 265 inimest. Küsitluses tuli vastata küsimustele seoses teadmistega varasuhete reguleerimise osas. Kõigist vastajatest olid abielus 154 inimest ning mitteabielulistes suhetes 111 inimest. Autor uuris eraldi nii abielus kui ka mitteabielulistes suhetes olevate isikute vastuseid, et tekiks võrdlusmoment erinevate vastajate gruppide vahel. Vastajatele anti ka võimalus vastuseid oma sõnadega kommenteerida ja põhjendada ning autor kasutab neid vastuseid tulemuste selgitamiseks.

Selgus, et mitteabielulistes suhetes olevate isikute teadlikkus kehtivate normide ja võimaluste osas on puudulikud, ei olda kursis vararežiimidega ja enamusel juhtudel ei suudeta neid ka nimetada. Enamus meestest selles rühmas sooviksid tulevikus abielludes valida lahusvara, samal ajal naised eelistavad ühisvara režiimi. Teemat käsitletakse mõlemal juhul emotsionaalselt – on neid, kes

peavad muud valikut kui varaühisus usaldamatuseks ja on neid, kes mingil juhul ei soovi oma teenitud vara „omakasu“ peal väljas oleva kaasaga jagada.

Abielulistes suhetes olevatest isikutest on varasuhete reguleerimise võimaluste osas teadlikkus väga halb enne 01.07.2010 abiellunute seas. Ei olda kursis ei täna kehtivate vararežiimide nimetustega ega saada aru nende olemusest ning sisust. Selgus samuti, et selles rühmas on isikuid, kes ei tea, milline vararežiim neile endile kehtib, kuigi võiks arvata, et pika ajalooga varaühisus on kõigile tuttav. Selles rühmas ei oska perekonnaseadusele hinnangut anda 50% vastajates, see number sisaldab ka neid, kes ütlevad, et see teema neid ei huvita.

Olukord on parem peale 01.07.2010 abiellunud paaride seas, kes juba pigem teavad kehtivaid vararežiime. Antud tulemus on ootuspärane, kuna nad on pidanud tutvuma võimalustega enne abiellumist. Paraku selgus, et ka nende hulgas on isikuid, kes on teinud otsuse viimasel minutil ja et teadmised õige valiku tegemiseks pole piisavalt head olnud.

Kõige teravamalt paistis uurimuse tulemusi analüüsides silma, et välja arvatud üksikutel juhtudel, ei oma nii abielus kui mitteabielus olevad isikud teadmisi vara juurdekasvu tasaarvestuse kohta. Samas, nende põhjendusi ja kommentaare lugedes jõudis autor järeldusele, et just see oleks paljudele sobivaim variant. Seega võib kinnitada tulemusi, et informatsioon ei ole jõudnud vajaliku sihtrühmani. Üldiselt võibki öelda, et kõige suurem probleem on info puudulikkus.

Kuna inimesed soovivad varasuhete kohta infot otsida peamiselt iseseisvalt internetist, siis põhilise soovitusena toob autor välja, et on vajadus võimalikult korrektse, põhjaliku ja selgitusi andva informatsioon kättesaadavaks tegemise järele avalikes kanalites.

Töö sissejuhatuses püstitatud eesmärk tutvustada kehtivaid varasuhteid ja anda ülevaade ajaloolisest käsitlusest, uurida inimeste teadlikkust abieluvarasuhete reguleerimise osas ning välja selgitada nende eelistused ja eelistuse põhjused, sai täidetud.

Kokkuvõtteks võib autor käesoleva töö kirjutamise baasil väita, et valdkonda reguleeriv Eesti seadusandlus on muutunud kaasaegsemaks ja arvestanud rahvusvahelise parima praktikaga kui võrrelda seda töös välja toodud Saksamaaga. Samas on rakenduslikku arenguruumi meil veel küllaga – seda eriti inimeste teadlikkuse tõstmisel kui kohtupraktika osas, mis seonduvaid olukordi lahendab või seadusandja mõtet kinnistab.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. **Anepaio, T.** (2002) Varühisus - kas nõukogulik igand? *Juridica III/2002*
2. **Anepaio, T; Hussar, A; Jaanimägi, K; Kaugia, S; Land, K; Olle, V; Roosmaa, P.** (2005) Sissejuhatus õigusteadusesse lk 139.
3. **Degener, K.** (30.06.2016) Abikaasade vara juurdekasvu tasaarvestuse varasuhe. Tartu Ülikool Dokdoritöö. [WWW] – [Http://dspace.ut.ee](http://dspace.ut.ee)
4. **Hindpere, E.** (2015) Perekonnaõigus ja varasuhted; vara omandamisest jagamiseni. Tallinn.
5. **Kask, K.** Abikaasade varasuhted. [WWW] – <http://www.biin.ee/abikaasade-varasuhted>
6. **Kiris, A; Kukrus, A; Nuuma, P; Oidermaa, E (2003).** Õiguse alused, Tallinn lk 84
7. **Kutsar, D; Biin, H; Hallik, L; Kasearu, K; Kõre, J; Sutrop, M; Trumm, A; Vavrenjuk, E.** (2008) Perekonnaseaduse eelnõu sotsiaalsete mõjude analüüsi aruanne. Tartu. [WWW] – www.riigikogu.ee
8. **Laus, K.** (27.05.2015). Ära unusta: varühisuse puhul tuleb eristada ühisvara ja lahusvara. [WWW] - <http://www.rmp.ee/ettevotlus/kasulikteada/ara-unusta-lahusvara-varauhisuse-korral-2015-05-27>
9. Liivi kubermangu Talurahva seadus. 1860.
10. Paare käsitlev seadus 27 liikmesriigis. Paarid Euroopas (Saksamaa pt 1-3; 5). [WWW] – <http://www.coupleseurope.eu/>
11. Perekonnaseaduse eelnõu seletuskiri, redaktsioon 544. [WWW] - <http://www.riigikogu.ee/>
12. **Piho, K.** (2010) Ühisvara jagamine – maa- ja ringkonnakohtute praktika alates 1. juuli 2010. [WWW] – www.riigikohus.ee
13. **Päts, K.** (1901) Eestimaa Talurahva Seadus. Eraväljaanne.
14. Varasuhete valik enne abielu aitab tulevikus vältida vaidlusi ja tülisid (2013). [WWW] – <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/varasuhte-valik-enne-abielu-aitab-tulevikus-valtida-vaidlusi-ja-tuli?id=66440266>

15. Varasuhted. Notarite koda. [WWW] – <https://www.notar.ee/21668>

Kasutatud normatiivaktid

16. Perekonnaseadus (2009) [WWW] – RT I 2009, 60, 395

17. Eluruumide erastamise seadus (1993) [WWW] – RT I 1993, 23, 411

18. Saksa tsiviilseadustik. BGB [WWW] – https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/index.html

19. Saksa tsiviilseadustiku rakendusseadus. EGBGB – [WWW] <http://www.gesetze-im-internet.de/bgbeg/>

Viidatud kohtulahendid

20. 21. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 17.02.2004, nr 3-2-1-14-04

21. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 21.03.2005, nr 3-2-1-16-05

22. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 12.04.2006, nr 3-2-1-15-06

23. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 07.06.2006, nr 3-2-1-46-06

24. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 01.11.2006, nr 3-2-1-98-06

25. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 21.03.2007, nr 3-2-1-13-07

26. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 03.10.2007, nr 3-2-1-77-07

LISAD

1. Abieluvarasuhete reguleerimise eelistuste uurimus

Section 1 of 6

Abieluvarasuhete reguleerimise eelistuste uurimus

Hea vastaja!

Aitäh, et oled otsustanud mind aidata.

Minu nimi on Katrin Türk ning olen TTÜ Tallinna Kolledži tudeng. Antud küsimustik on osa minu diplomitööst ja uurib inimeste teadlikkust, eelistusi ning praktikat abieluvarasuhete reguleerimisel. Minu soov on välja selgitada, kas 01.07.2010 jõustunud perekonnaseaduse muudatuse sisu on inimestele arusaadav, mis alustel tehakse oma valikud ja kas teavitus on olnud piisav või kas oleks vajalik täiendavat teavitustööd teha.

Küsimused on suunatud nii neile, kes on abiellunud nii enne kui pärast jõustunud muudatust ja ka mitte abielus olevatele isikutele. Palun võta vastamisel arvesse oma hetke abielustaatus ja kui oled lahutatud, siis palun vasta, "ei ole abielus". Palun Sul kindlasti täita ka vabateksti lahtrid, kuna uurimuse tulemuse analüüsimisel on Sinu arvamused ning hinnangud väga olulised.

Vastamine võtab aega umbes 3 - 5 minutit.

Kui vajate abi või tekib küsimusi, siis palun julgelt pöörduda minu poole e-posti aadressil: katrintyrk@hotmail.ee

Sugu *

Mees

Naine

Vanus *

- alla 18
- 18 - 26
- 27 - 35
- 36 - 44
- 45 - 53
- 54 - 62
- 63 +

Sinu elukoht *

- Harju maakond
- Hiiu maakond
- Ida-Viru maakond
- Jõgeva maakond
- Järva maakond
- Lääne maakond
- Lääne- Viru maakond
- Põlva maakond
- Pärnu maakond
- Rapla maakond
- Saare maakond
- Tartu maakond
- Valga maakond
- Viljandi maakond
- Võru maakond

Sinu haridustase *

- Kõrgharidus
- Kesk / keskeri
- Põhiharidus
- Other...

Kas Sa oled ettevõtja? *

- Jah
- Ei

Sinu ettevõtlusvorm *

- FIE
- Osaühing
- Aktsiaselts
- Usaldusühing
- Täisühing
- Tulundusühistu
- Ei ole ettevõtja

Section 2 of 6

Section title (optional)

Description (optional)

Kas oled abielus *

- jah, abiellusin enne 01.07.2010
- Jah, abiellusin peale 01.07.2010
- Ei

Kuna Sa abiellusid peale 2010 aasta juulis toimunud perekonnaseaduse muudatust, siis pidid Sa abiellumise hetkel tegema otsuse abieluvarežiimi osas. Järgnevad küsimused püüavad selgitada Sinu otsuse tagamaid. Vastamisel võta palun arvesse praegust abielu ning püüa olla vastamisel võimalikult põhjalik.

Kas see on Sinu esimene abielu:

- Jah
- Ei

Milline on Sinu abieluvare režiim? *

- Ühisvara
- Lahusvara
- Vara juurdekasvu tasaarveldus
- Ei tea

Miks valisid just selle abieluvarasuhete reguleerimise režiimi. Võid valida rohkem kui ühe variandi: *

- Sest nii on kombeks
- Perekond / sõbrad soovitasid
- Usaldan oma abikaasat ja tema ütles, milline režiim jääb
- Otsustasime koos abikaasaga peale põhjalikku uurimist
- Valisin huupi, sest sellel pole mulle mingit tähtsust
- Other...

Kust leidsid infot otsuse langetamiseks? Võite valida rohkem kui ühe variandi: *

- Internetist;
- Raadiost / TV-st;
- Perekonnalt / sõpradelt;
- Uurisin seadusandlust;
- Other...

Kui mõtled oma tänastele teadmistele, siis kas arvad, et Sul oli piisavalt infot enne abiellumist, et teha enda jaoks õige valik? *

- Jah
- Ei

Kas Sa oled mõelnud abielu jooksul abieluvararežiimi muutmisele? *

- Jah
- Ei
- Võib-olla
- Other...

Palun selgita soovi korral oma vastust:

Long answer text

Kui peaksid (tulevikus) uuesti valida abieluvaraliste suhete reguleerimise režiimi, siis millise? *

- Ühisvara
- Lahusvara
- Vara juurdekasvu tasaarvestus
- Ei oska valida

Palun selgita eelmise küsimuse vastust:

Long answer text

2010 aasta juulis toimunud perekonnaseaduse muudatuse alusel tekkis abielluvatel paaridel võimalus ja kohustus valida oma varasuhete reguleerimise režiim abiellumise avalduse esitamise hetkel. Varem abiellunud paare see ei mõjutanud ning neile jäi kehtima varaühisus. Kuigi Sa abiellusid enne 2010 aastal tehtud muudatusi ja otseselt see Sind ei mõjuta, soovin siiski uurida Sinu teadmisi täna kehtivate varasuhete režiimide kohta.

Palun vasta võttes arvesse oma praegust abielu ning püüa vastata võimalikult põhjalikult.

Kas see on Sinu esimene abielu: *

- Jah
- Ei
- Other...

Milline on Sinu tänane abieluvarasuhete reguleerimise vorm? *

- Uhisvara
- Abieluvara leping
- Ei tea
- Other...

Kas oled kursis täna kehtivate abieluvarasuhete reguleerivate režiimidega? Kui oled kursis, siis palun nimeta need:

Long answer text

Kui Sa peaksid täna või tulevikus uuesti valima, siis millise hetkel kehtiva vararežiimi Sa valiksid? *

- Uhisvara
- Lahusvara
- Vara juurdekasvu tasaarvestus
- Ei oska valida

Palun selgita oma sõnadega eelmise küsimuse vastust:

Long answer text

Alates 2010 aasta juulist, seoses perekonnaseaduse muudatusega, tekkis abielluvatel paaridel võimalus ja kohustus valida oma varasuhete reguleerimise režiim abiellumise avalduse esitamise hetkel. Varasemalt automaatselt kõigile kehtinud varaühisusele lisaks tekkiv juurde varalahususe režiim ning vara juurdekasvu tasaarvestuse režiim.

Kuigi Sa ei ole abielus, sooviksin siiski uurida Sinu võimalikke tuleviku eelistusi abieluvarasuhete reguleerimisel. Palun vaata võttes arvesse oma tänaseid teadmisi ja eelistusi ning palun Sind, et täidaksid ka vabateksti lahtrid.

Kas Sa oled kuulnud /oled kursis hetkel kehtivate abieluvara režiimidega? *

- Jah
- Ei

Kas Sa sooviksid täiendavat infot Eestis kehtivate abieluvararežiimide kohta? *

- jah
- Ei, ma olen juba kõigega kursis
- Ei, see teema ei huvita mind
- Other...

Millisest kanalist Sa seda infot leida sooviksid? *

- Internetist
- Raadiost / TV-st
- Perekonnalt / sõpradelt
- Uurin ise seadusandlust
- Koolist
- Ma ei soovi täiendavat infot
- Other...

Kui Sa peaksid täna tegema valiku, siis millise abieluvararežiimi sa valiksid? *

- Ühisvara
- Lahusvara:
- Vara juurdekasvu tasaarvestus
- Ei oska valida

Palun selgita eelmises küsimuses tehtud valikut oma sõnadega: *

Long answer text

Kuidas hindad tänast seadusandlust varaliste suhete reguleerimisel? *

- Väga hea - info on lihtsasti kättesaadav, mulle mõistetav ja minu vajadustele vastav
- Hea - oma üldist ülevaadet ja tean kust infot leida, enam-vähem vastab minu ootustele/vajadustele
- Rahuldav - vajan rohkem infot ja teadmist, vastab minu vähimatele vajadustele/ootustele
- Mitterahuldav - mul puudub ülevaade ja teadmine ning see ei vasta minu vajadustele/ootustele
- Mind ei huvita, sest see pole mulle oluline
- Ei oska hinnata

Palun põhjenda soovi korral eelmise küsimuse vastust oma sõnadega:

Long answer text

Kui soovid midagi lisada, mille kohta küsimus puudus, siis tee seda siin:

Long answer text

SUMMARY

MARITAL PROPERTY REGIMES – OPTIONS AND PREFERENCES

Katrin Türk

Language:	Estonian	Figures:	14
Pages:	63	Tables:	-
References:	72	Appendixes:	1
Keywords:	Marital property, Family law, Joint property, Separateness of property, Set-off of assets increment property.		

Estonian Constitution obligates the state to protect the family as the basis of society. According to the first sentence of § 27 the growth and preservation of the family is the basis of society and therefor is under the state protection. This sentence contains the obligation to the state to regulate the legislative procedures and legal consequences of marriage fairly and correctly to protect family institution.

With the new Family Law Act (FLA) from the 1st of July 2010, marrying couples were given an opportunity and the responsibility to choose the matrimonial property regime before marriage. As an addition to the only previously known joint property regime, was now given an option to choose between three regimes – joint property, separateness of property and set-off of assets increment regimes. The new family law was established to create a modern and adequate regulative normative, because the earlier framework for family law came into force on 1 January 1995 and is largely based on the 1969 Estonian SSR marriage and family law codex.

The author wishes to find confirmation to her allegation that our new family law property regimes, despite of being in force for six years, are not known to publicity and people tend to make property regime choices based on emotions or traditions. As every second marriage in Estonia is divorced it is very important to increase awareness of people to reduce the work load of our court system.

The author has found a variety of studies and papers on new matrimonial property law, explaining and examining new property regimes, but no public studies that would explain the reasons and knowledge behind decision-making processes. As a reference to this, subject of the thesis is actual and unique.

The purpose of the thesis is to introduce existing marital property regimes and to identify knowledge about these regimes among married and not married people. Author wishes to find out the reasons why people have been in favor of one or the other regime, or which would they choose in the future and why. Considering results obtained from the survey, author wishes to point out ways to increase the awareness.

This work is created in three chapters. In the first, author gives brief overview on historical approach of matrimonial property relations and development on Estonian territory and also describes property regimes that are in force today.

As the Estonian lawmakers, creating today's FLA, have taken into consideration also German legislation and legal practices, the author describes briefly matrimonial property relations regulatory options from Germany in second chapter of the thesis.

The survey for the thesis was in a web-based anonymous questionnaire form and was distributed in social media channels and family-life online forum to collect as many answers as possible. The survey was answered by 265, married and not married, persons and author analyzes their answers and explanations in the third chapter of the thesis.

Answers were received from 111 not married and 154 married persons and analyzed in three separate groups by the marital status – not married, married before 1.07.2010 and married after 1.07.2010.

Not married people in general do not know about today's marital regimes nor can they write the names of these. But they would definitely like to find more information when the subject becomes relevant – before marriage. Most preferred way of receiving information is to look it up themselves on the internet or by reading laws. Therefore, author can say that it is very important to keep updated information available online with commented versions of law acts.

In the future 38% of not married people would choose in favor of separated property regime, which is much higher than among people who were married before 01.07.2010 from whom 16% gave this

answer and people married after 01.07.2010 would choose separate property regime on 30% of times. In authors mind the reason could be that younger people, who are not married are afraid of losing their financial independence and therefore think that separated property regime is most suitable.

Joint property regime is preferred as a future option among 25% of not married people, which is lower than in other groups. People who got married before 01.07.2010 would choose it on 50% of times, and people married after the new family law was implemented on 38% of times. Reasons behind these decisions were mainly commented on emotional level, e.g. if one wishes to choose other regime than joint property, it means they don't trust their partner and should not marry at all! Also in many comments it was mentioned to be the most traditional option.

Unfortunately, in group married before 1.07.2010 the knowledge of set-off of assets increment regime is very low and people would not choose it as a possible option for them. Although, analyzing answers and reading comments received in survey, it is often clear that it would be most suitable way of managing marital property relations. It would keep their independence during marriage, but it would give reassurance that no one would remain without any assets after the divorce.

In group that married after 1.07.2010 the level of awareness is better probably because they have been in a situation where a choice had to be done and they were forced to get to know with new regimes. Therefore, it was surprising that among these respondents only 2 would choose set-off of assets increment regime in a future. In conclusion of this, author claims that in spite of the fact that the set-off of assets increment is probably one of the best ways to regulate property relations, it is not known and people are afraid to choose it. Therefore, further information and education of the public is absolutely necessary.

Based on the results of research the author concludes that the fact of owning a company does not influence the preferences of the property regime nor have people thought it would be necessary to regulate it in any ways.

Only developing new law and issuing it is not enough to implement it to society. It is important that the state would make an extra effort with communicating to and educating the publicity, offering good and public information in a manner expected by the audience. It is important to

emphasize the original ideas of legislator behind the changes and fundamental values to reduce the costs to our court system and state from lack of knowledge.

In conclusion, the author can say that the Estonian legislation regulating the field has become more modern and takes into account the international best practices if comparing it to Germany. However, we still have plenty of room for development – especially in raising people's awareness.

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor:
(Eesnimi Perenimi, kuupäev)

Üliõpilaskood:

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja:
(Eesnimi Perenimi, kuupäev)

Kaitsmisele lubatud: ”.....” 2016

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....
(nimi, allkiri)